

JUST-JACC-VICT-AG-2016

Action grants to support transnational projects to enhance the
rights of victims of crime

JUSTICE PROGRAMME

GA No. 760270

**Enhancing PROtection of Children –
vicTims of crime
E-PROTECT**

WP3: Research and Data Collection

**D3.8 Country report on the individual
assessment methodologies of child victims
of crime in Bulgaria**

WP3 Leader: VICESSE

Dissemination Level:		
PU	Public	X
CO	Confidential, only for members of the consortium (including the Commission Services)	
EU-RES	Classified Information: RESTREINT UE (Commission Decision 2005/444/EC)	
EU-CON	Classified Information: CONFIDENTIEL UE (Commission Decision 2005/444/EC)	
EU-SEC	Classified Information: SECRET UE (Commission Decision 2005/444/EC)	
Document version control:		
Version	Author(s)	Date
Version 1	Developed by: Rosaliya Kasamska, Law and Internet Foundation	11/12/2017
Version 1	Reviewed by: Denitsa Kozhuharova, Law and Internet Foundation	28/12/2017
Version 1	Reviewed by: Michaela Scheriau, VICESSE	10/01/2018
Version 2	Updated by: Rosaliya Kasamska, Law and Internet Foundation	12/01/2018
Version 2	Reviewed by: Denitsa Kozhuharova, Law and Internet Foundation	13/01/2018
Version 2	Reviewed by: Daniela Ilieva-Koleva, Law and Internet Foundation	14/04/2018

Executive summary

The current Deliverable D3.8 “Country report on the individual assessment methodologies of child victims of crime in Bulgaria” is prepared by Law and Internet Foundation under the implementation of WP3 “Research and Data Collection”, aiming to examine the existing methodologies on individual needs assessment of child victims of violence and crime and identify the best practices and working methods that could be multiplied on a pan-European level.

The document gives a quantitative overview on child victims of crime in Bulgaria, exploring the available statistics for the recent years. In addition, the organisational transposition of the individual assessment methodologies and special measures for child victims of crime is presented, giving detailed description of the institutions, government authorities, and other key social services providers working with child victims of crime in the country.

Deliverable D3.8 describes some of the current measures that are applied for child victims of crime in Bulgaria that still need to be further developed, enhanced and improved. First of all, the document gives detailed information about the Coordination Mechanism for Interaction in Cases of Child Victims or at Risk of Abuse, and for Interaction in Crisis Intervention. Another good practice presented in the current Deliverable D3.8 are Child Advocacy and Support Centres, piloted for the first time in 2016 by the Social Activities and Practices Institute, in partnership with UNICEF – Bulgaria. The document presents also the established specialised premises, the so called “Blue rooms”, created to protect the children’s rights and best interest during interviewing/ hearing/ interrogation, and at the same time guaranteeing the gathering of full and correct information on a given case, in order to apply effective justice provision.

Deliverable D3.8 concludes with specific recommendations, formulated by the National Network for Children, based on their “Report Card 2017: What is the average government score for childcare?” The recommendations are aimed at the state institutions in the policies concerning the justice in line with the best interests of the child.

Table of contents

Executive summary	3
List of abbreviations	6
1. Introduction	7
2. Quantitative Overview on child victims of crime in Bulgaria	9
2.1. Numbers of child victims of crime.....	9
2.2. Institutions and authorities working with child victims of crime in Bulgaria.....	12
3. Organisational transposition of the individual assessment methodologies and special measures for child victims of crime in Bulgaria	17
3.1. Description of authorities and institutions	17
3.1.1. Ministry of Interior.....	17
3.1.2. Ministry of Health	17
3.1.3. Ministry of Education and Science	18
3.1.4. State Agency for Child Protection	18
3.1.5. Social Assistance Agency	18
3.1.6. Municipalities' Mayors	19
3.1.7. Civil Society Actors	20
4. Report on the individual assessment procedure and special measures for child victims of crime in Bulgaria	22
4.1. Coordination Mechanism for Interaction in Cases of Child Victims or at Risk of Abuse, and for Interaction in Crisis Intervention	22
4.2. Child Advocacy and Support Centres	23

4.2.1. Individual integrated assessment of the child victim	24
4.2.2. Drawing up an integrated case plan	25
4.2.3. Conducting an interview/hearing	25
4.2.4. Support for adequate medical care	26
4.2.5. Therapeutic support and rehabilitation.....	26
4.2.6. Legal counselling and advocacy	26
4.2.7 Casework, review and closure.....	27
4.2.8. Ethical guidelines when working with child victims of violence and crime	27
4.3. Interviewing/ hearing/ interrogation of a child in a “Blue room”	28
4.4. Recommendations for Future Actions.....	31
4.4.1. Establishment of special rooms for the stay, hearing, and interviewing of children ...	32
4.4.2. Full guarantees of the child’s participation in the court proceedings	33
4.4.3. Legislative measures for criminal justice for minors/juveniles	34
5. Conclusion.....	36
References	39
Annex 1	40

List of abbreviations

CPD	Child Protection Department
EU	European Union
LLCEM	Law on Leading away from Criminal Proceedings and Imposing Educational Measures to Minors
MES	Ministry of Education and Science
MC	Ministry of Culture
MH	Ministry of Health
MJ	Ministry of Justice
MLSP	Ministry of Labour and Social Policy
MoI	Ministry of Interior
NTLC	National Telephone Line for Children
SAA	Social Assistance Agency
SACP	State Agency for Child Protection
SAPI	Social Activities and Practices Institute

1. Introduction

The E-PROTECT project is implemented by 5 organisations from 5 EU Member States – Bulgaria, Austria, Italy, Greece and Romania under the coordination of Law and Internet Foundation. These organisations were brought together by their ambition to combine their efforts and contribute to an improved understanding on the children's rights established by Directive 2012/29/EU. Furthermore, under the framework of the project, a child victims of crime individual needs assessment methodology will be elaborated to provide tailored approach toward every particular case.

E-PROTECT is also particularly dedicated to raise the overall awareness on children's rights, granted by Directive 2012/29/EU and to inspire a cooperation among the large variety of professionals who deal with child victims of crime and often are their first point of contact. This is why the project is set to develop a sophisticated online platform that will not only provide exhaustive information about Directive 2012/29/EU practical application and transposition with regards to children's rights but also host targeted online events.

The current Deliverable D3.8 represents a country report on the individual assessment methodologies of child victims of crime in Bulgaria, prepared by Law and Internet Foundation. The document gives an overview on the current individual assessment methodologies and other kinds of measures applied for child victims of crime. The research shows that in Bulgaria there is no unified individual assessment methodology implemented in such cases. However, there are some good practices that need to be further developed, enhanced and improved, including the Coordination Mechanism for Interaction in Cases of Child Victims or at Risk of Abuse, and for Interaction in Crisis Intervention; the functioning Child Advocacy and Support Centres; the established specialised "Blue rooms" that allow hearing an interrogation by a trained specialist in a child-friendly atmosphere, and in the presence of all relevant participants depending on the corresponding phase of the criminal justice process.

Deliverable D3.8 also presents specific recommendations, formulated by the National Network for Children, which are aimed at the state institutions in the policies concerning the justice in line with the best interests of the child.

This project is funded by the EU. This publication has been produced with the financial support of the Justice Programme (2014-2020) of the European Union. The contents of this publication are the sole responsibility of the authors and can in no way be taken to reflect the views of the European Commission.

2. Quantitative Overview on child victims of crime in Bulgaria

2.1. Numbers of child victims of crime

The UNICEF's Country Programme Document to the United Nations Children's Fund for 2017 states that the realisation of the right of every child to live free from violence, abuse, exploitation and harmful practices is a cross-cutting element for Bulgaria. The Government is working with the main goal to strengthen the national capacities to prevent, identify, respond to and address violence against children, providing redress to child victims.¹ Timely actions are necessary, as the quantitative overview shows the number of child victims of crimes is quite high for the last several years at a national level.

Overall, the comparative data of the Bulgarian National Statistical Institute show that from 2010 to 2015 the number of child victims of crimes is decreasing very slowly. In 2010 the number is 2 090, then a slow reduction is observed – 1 803 (2011), 1 777 (2012), 1 937 (2013), 1 788 (2014), and 1 751 (2015).

The last available statistics published by the National Statistical Institute demonstrate that for 2016 the number of reported child victims of crimes is 1 754. 653 of the victims are children between 8 and 13 years and 1 101 are between 14 and 17 years. Regarding gender, 1 080 are boys and 674 are girls. Most of the crimes are related to theft, body harm, robbery, and fornication. More statistics regarding the minor and juvenile persons, victims of crimes in 2016 could be seen in Figure 1.

---

¹ UNICEF, [Country Programme Document to the United Nations Children's Fund for 2017](#), p.7, accessed 21.12.2017

Kinds of crimes	Total	Age					
		8 - 13 years			14 - 17 years		
		total	boys	girls	total	boys	girls
Total for the country	2090	774	445	329	1316	809	507
Homicide (committed)	6	4	2	2	2	1	1
Homicide (attempted)	1	1	1	-	0	-	-
Bodily harm	290	101	67	34	189	143	46
Debauchery	125	86	30	56	39	11	28
Rape (committed)	36	11	2	9	25	1	24
Rape (attempted)	10	2	1	1	8	-	8
Kidnapping	8	2	-	2	6	1	5
Theft	970	329	212	117	641	410	231
Robbery	172	45	31	14	127	100	27
Fraud	10	4	1	3	6	5	1
Extortion	25	17	11	6	8	6	2
Forcing to engage in begging	30	27	11	16	3	2	1
Forcing to engage in prostitution and homosexuality	23	1	-	1	22	3	19
Traffic of people	5	4	2	2	1	-	1
Child pornography	1	1	-	1	0	-	-
Other	378	139	74	65	239	126	113

Figure 1. Minor and Juvenile Persons, Victims of Crimes in 2016 by Kinds of Crimes

Source: National Statistical Institute, 2016²

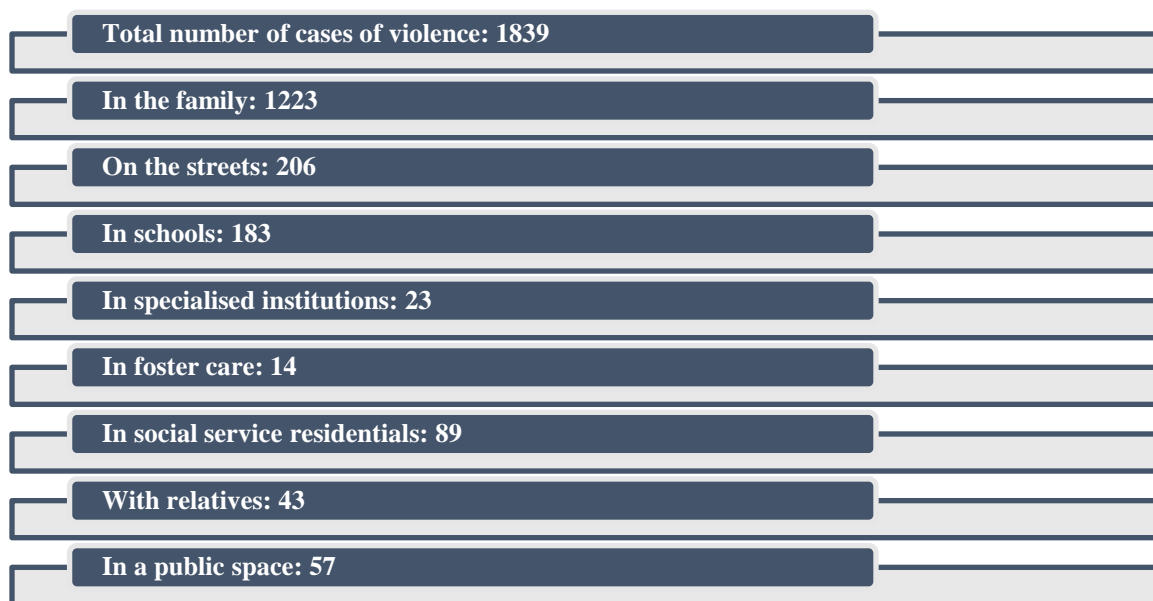
According to the National Programme for Prevention of Violence and Abuse of Children 2017-2020, the situation in Bulgaria is characterised by the highest percentage of child abuse in the family, however, in merely 65% of the cases the child protection system has worked. The total number of cases of violence is 1 839 (new and old cases from previous years), the total number of signals for violence³, received in the Child Protection Departments (CPD) is 3 741, of which the number of open cases in 2015 is 752. The distribution of cases according to the place of committing the violence (in the social and situational context of violent assaults) are the following: 1224 in the

² National Statistical Institute (2016), [Minor and Juvenile Persons, Victims of Crimes in 2016 by Kinds of Crimes](#), accessed 21.12.2017

³ Under the Bulgarian legislation, “signal” is used as a term to describe a crime report.

family, 206 on the streets, 183 in schools, 23 in specialised institutions, 14 in foster care, 89 in social service residentials, 43 with relatives, and 57 in a public place.⁴ (Figure 2)

Figure 2. Distribution of child cases according to the place of committing the violence

Source: National Programme for Prevention of Violence and Abuse of Children,
(Council of Ministers, 2017)

The National Programme for Prevention of Violence and Abuse of Children 2017-2020 provides also statistical information about the distribution of cases by the type of violence. For the same year (2015) 733 of the children suffered from physical violence, 240 from sexual violence, 406 from psychological violence, and 460 from neglect.

⁴ Council of Ministers (2017), [National Programme for Prevention of Violence and Abuse of Children 2017-2020](#) (only in BG), accessed 21.12.2017

Figure 3 shows how the same number of 1839 cases of child violence are distributed according to the perpetrator.

Figure 3. Distribution of child violence cases according to the perpetrator

Source: National Programme for Prevention of Violence and Abuse of Children,
(Council of Ministers, 2017)

2.2. Institutions and authorities working with child victims of crime in Bulgaria

At the national level in Bulgaria, since 2011 the *Coordination Mechanism for Interaction in Cases of Child Victims or at Risk of Abuse, and for Interaction in Crisis Intervention* is applicable. This is a formal agreement among the Ministry of Labour and Social Policy (MLSP), Ministry of Interior (MoI), Ministry of Justice (MJ), Ministry of Education and Science (MES), Ministry of Health (MH), Ministry of Culture (MC), Social Assistance Agency (SAA), National Association of Municipalities and the Ombudsman.

The implementation of the Coordination Mechanism is an instrument for bringing together the efforts of the protection system, police, and justice in order to guarantee the best interest of the child in cases of child victims or at risk of abuse. In accordance with the procedure outlined in the Coordination Mechanism, immediately after a report is received, the protection authorities initiate the establishment of a multidisciplinary team, with the mandatory participation of representatives of the child protection authorities, police, and municipality. In case it is required, depending on the specific characteristics of the case, the multidisciplinary team can also include other professionals, in the capacity of alternatively represented members (general practitioners, teachers, lawyers, prosecutors, social service representatives, etc.). The composition of this multidisciplinary team is decided on a case-by-case basis, taking into account the individual needs of each child victim. The multidisciplinary team has a unified strategic goal, aim of which is to achieve a joint action plan with specific deadlines. Each of the listed participants in the multidisciplinary team identifies and offers to the other experts specific tasks on the case to carry out, in accordance with their own competence and regulatory compliance.

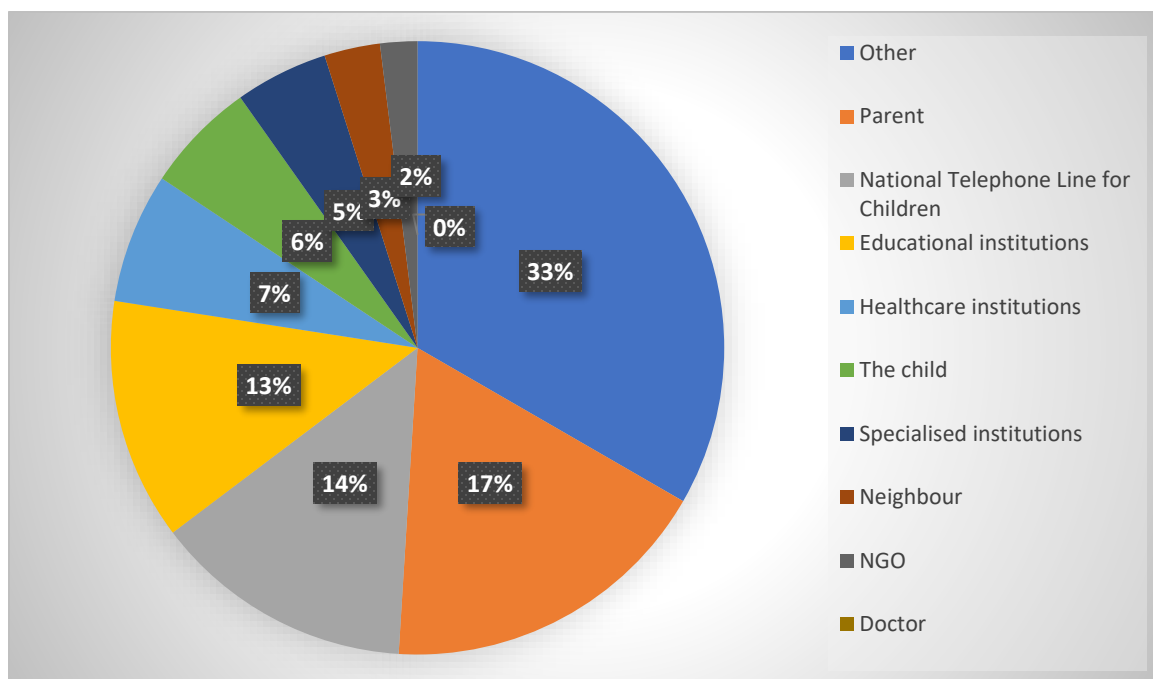
According to a report of the State Agency for Child Protection (SACP) for the monitoring of the Coordination Mechanism application, in 2015 the procedure is initiated for a total of 1104 signals. Most of the signals are reported by parents for children at risk – around 18%, and secondly the number of signals reported via the National Telephone Line for Children (NTLC) 116 111 – around 14%. As in previous years, the relative share of doctors is still very low – less than 1%, and for healthcare institutions it is around 7%. At the same time, these are the specialists who have the necessary relationship with families and children, especially in the early childhood period. Doctors usually also have the necessary competencies to recognise the signs of violence and, at the same time, regarding the specifics of their work, they have the opportunity to observe the personal development of the child.⁵ In 2015, 108 852 calls were received on the hotline for children at the

---

⁵ State Agency for Child Protection (2016), [Monitoring of the Implementation of the Coordination Mechanism for Interaction in Cases of Child Victims or at Risk of Abuse, and for Interaction in Crisis Intervention](#) (only in BG), accessed 21.12.2017

State Agency for Child Protection⁶, the highest number registered so far since the start of the line in autumn 2009. 2015 is also characterised by the highest number of signals for children at risk, so far adopted on the line – 649, an increase of nearly 200 compared to the previous year (when it was 461). The increase is about 40% compared to 2014, which again shows that the hotline is becoming more recognisable as a site to seek help or provide information about a child in a difficult situation. The report of the State Agency for Child Protection also provides information how exactly the signals for child victims of violence or at risk of violence were reported for 2015. (Figure 4)

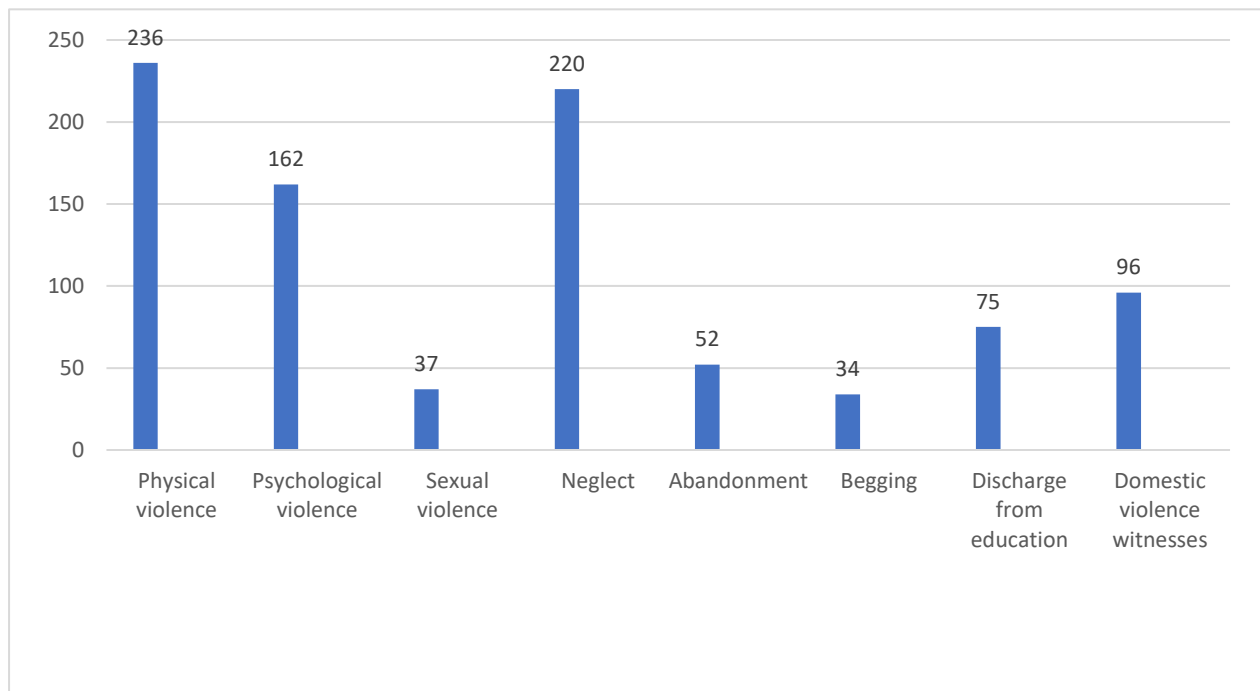
Figure 4. Number of Signals for Child Victims of Violence or at Risk of Violence

Source: Monitoring of the Implementation of the Coordination Mechanism for Interaction in Cases of Child Victims or at Risk of Abuse, and for Interaction in Crisis Intervention (State Agency for Child Protection, 2016)

⁶ The National Telephone Line for Children at the State Agency for Child Protection with a harmonised European number 116 111 has a national coverage, it is free of charge, with 24-hour coverage and possibility of receiving calls

The majority of signals are reported by adults, as children rarely submit such information on their own. In some cases, it is not possible for children to report – if they are too young, for instance. In other cases, it could be hypothesised that children themselves normalise forms of abuse such as forced begging (it is no coincidence that not a single signal of a begging child has been reported by the child himself/ herself during the years). But beyond these explanations, it could be hypothesised that children are still worried about sharing such serious issues such as violence, because they do not recognise violence, do not trust adults, or are unaware that they have rights, including the right to protection. The main reasons for reporting of signals are similar: different forms of violence, usually combined, as well as neglect of children, risk of abandonment, begging. (Figure 5)

Figure 3. Risks reported by National Telephone Line for Children

Source: National Programme for Prevention of Violence and Abuse of Children,

(Council of Ministers, 2017)

This project is funded by the EU. This publication has been produced with the financial support of the Justice Programme (2014-2020) of the European Union. The contents of this publication are the sole responsibility of the authors and can in no way be taken to reflect the views of the European Commission.

According to the data that is available in relation to the current study, there is a low number of counselling in cases of child abuse. Again, it is noticeable that more adults are reporting cases of child violence than children themselves. 146 are the consultations with children from specialised institutions, most often related to conflicts with educators, or psychosocial issues such as anxiety, worries about the future, and seeking identity.

32 are the providers of social services for children working with children who are victims of violence in 2015 and those who provide a total of 63 social services for children licensed by the Chairperson of the State Agency for Child Protection.⁷ In 2015 these people worked with 1213 child victims of violence.

---

⁷ Data from the National Information System of the State Agency for Child Protection

3. Organisational transposition of the individual assessment methodologies and special measures for child victims of crime in Bulgaria

3.1. Description of authorities and institutions

3.1.1. Ministry of Interior

MoI has a key role in the application of the Coordination Mechanism.

Firstly, with a dedicated order the MoI nominates an employee of each local police station who is charged to contribute in the application of the Coordination Mechanism. The order also outlines who shall be the deputy experts, in case if the nominated ones are unable to perform their duties under the application of the Coordination Mechanism. With this order the MoI also instructs the nominated experts providing for their respective competences and obligations as part of the local multidisciplinary teams under the Coordination Mechanism. Further, MoI provides to the SAA's Regional Directorate a list encompassing all the necessary contact information (telephone number, mobile telephone number, e-mail, fax, address, etc.). If there is a personnel change in the local police station related to their participation in the Coordination Mechanism, MoI notifies the respective SAA's Regional Directorate. Where a police protection is required, the local police stations provide security and transportation of child victims, which cases are subject of the Coordination Mechanism to a dedicated accommodation determined by the SAA / CPD.

3.1.2. Ministry of Health

In the cases where violence occurs against a child, the Ministry of Health provides a medical examination to the child victim free of charge. The medical examination is conducted in the "Forensic Medicine" Department in view to the elaboration of a forensic medical certificate. The execution of such a medical examination is compulsory when there is a request by the multidisciplinary team under the Coordination Mechanism.

3.1.3. Ministry of Education and Science

In cases of natural and man-made disasters, terrorism and other extraordinary situations and incidents, where there are child victims, the school principals, the kindergarten principles and the managers of other local educational facilities are obliged to immediately report the information to the local police stations, to the mayor of the city /town/ village as well as to the respective SAA Directorate.

3.1.4. State Agency for Child Protection

SACP has a leading role in the strategic management and planning of the Coordination Mechanism. Therefore, SACP is responsible for the implementation of several activities related to the Coordination Mechanism, such as the preparation and financing of the crisis intervention team.

Further, the SACP regularly updates the Coordination Mechanism according to changes in legislation, including the ones related to the powers of the Child Protection Bodies and the NGO sector. The Coordination Mechanism is also updated in accordance with the lessons learnt and accumulated experience when working with child victims. SACP also supervises the employees of SAA / CPD, and if necessary SACP also supervises the rest of the multidisciplinary teams that are involved in the Coordination Mechanism.

3.1.5. Social Assistance Agency

SAA is responsible to nominate employees of the local SAA/ CPD who are to participate in the execution of the Coordination Mechanism. To fulfil this task, SAA issues an order outlining the powers and obligations of the designated employees to act and contribute to the Coordination Mechanism. Similarly, to MoI, the SAA orders likewise designates deputy experts who are entitled to act in the absence of a nominated employee. SAA further instructs the local SAA/ CPD employees in accordance with their respective expertise, how to perform and collaborate on local level when participating in a multidisciplinary team. To this end, SAA provides the employees with the necessary methodology once they join a multidisciplinary team under the Coordination mechanism.

Again, similarly to MoI, SAA too prepares a contact list (telephone number, mobile telephone number, e-mail, fax, address, etc.) of the designated employees and provides it to the local police stations. If there is a change of personnel related to the local SAA department/ CPD that contribute to the Coordination Mechanism, the local police station is notified and provided with the contacts of the new designated experts in due time. In addition, SAA prepares a monthly schedule of the social workers who are on the disposal. The schedule is likewise distributed to the local police station.

3.1.6. Municipalities' Mayors

The procedure outlining how municipalities' mayors act with respect to the Coordination Mechanism is quite similar to the one applicable to MoI and SAA participation. The municipalities mayors nominate experts among the municipalities' employees who are to participate in multidisciplinary team under the Coordination Mechanism by issuing an order. Besides the designated experts, the order further prescribes the scope of their obligations in terms of their commitment to the Coordination Mechanism. In addition, the order also determines who are the deputy experts to act in the absence of the primarily nominated ones. The order encompasses instructions to the nominated experts regarding the execution of their task in line with their respective competences and as municipal representatives, part of the multidisciplinary team under the Coordination Mechanism.

When the experts are already designated, the municipalities provide the local SAA department/ CPD with a contact list (telephone number, mobile telephone number, e-mail, fax, address, etc.) of all nominated municipal employees who are to participate in the Coordination Mechanism Procedures. If there is a change of personnel, the municipalities shall inform the local SAA department/ CPD in due time.

The municipalities' mayors do supervise how the designated expert execute their tasks and responsibilities under the coordination mechanism. Additionally, the mayors provide support and methodological guidelines to the experts. Furthermore, the municipalities mayors elaborate municipal programmes focused on child protection. On the basis of the annual reports of the work

executed by the multidisciplinary team, when designing the municipal programmes focused on child protection, the mayors do include additional activities that are in support to the Coordination Mechanism.

3.1.7. Civil Society Actors

Participation of social services providers' in the Coordination Mechanism is crucial for the positive outcome of the procedure. They contribute with relevant specialists equipped with the necessary skills and knowledge to provide psychological and/ or social support to the child victim. The contribution by the social services providers might also present itself in the provision of a relevant social services to the child victim such as accommodation outside the family as a protective measure.

One of the key actors shaping the social services provided to children in Bulgaria is the ***Social Activities and Practices Institute (SAPI)***. For more than 15 years SAPI provides support to children and families at risk. SAPI excels in research, training and professional support to experts engaged in the provision of social services. Since 2010 SAPI delivers trainings and promotes a methodology based on the resilience approach to social services team. SAPI itself is a social service provider for children and families at risk. As such SAPI is active in six Bulgarian cities. In three of them SAPI provides innovative social services – child advocacy centres for victims of crime and their families and also specialised social services to children in conflict with the law.

The ***National Network for Children*** is an alliance of civil society organisations and supporters, working with and for children and their families across the whole country. The organisation promotes that all policies and practices, which affect directly or indirectly the children, should be developed, applied, and observed according to the principle of taking into account the best interest of the child and supporting the active participation of children and young people themselves. The National Network for Children plans and implements advocacy campaigns in order to guarantee the protection of children's rights and improve the wellbeing of Bulgarian families and children. They work in active partnership with the business sector, NGOs, institutions, and individuals with the active participation of children. The organisation also actively contributes to the consolidation

of all non-profit organisations, working with children and families, as well as for improving the communication and exchange of experience and good practises.

Another key NGO that is operating in Bulgaria in the field of child protection is ***Animus Foundation***. Animus' activities have a particular focus on providing support to women and girls. Nevertheless, they are also extremely active in the provision of psychological and social support to child victims. To this end, Animus is operating and managing a Child Advocacy Centre in Sofia. Furthermore, Animus is running the Bulgarian National Help-hotline for Children "116 111".

Pulse Foundation is another NGO who is worth mentioning here. Again, this NGO has concentrated most of its efforts towards ensuring gender equality of protection of women and girls. However, their experts are also engaged in the provision of specific legal, psychological and social counselling of child victims. They are also dedicated to bringing more awareness to the ongoing deficiencies in the national legislation related to the child-friendly justice.

4. Report on the individual assessment procedure and special measures for child victims of crime in Bulgaria

In Bulgaria there is no single unified individual assessment methodology applied for child victims of crime. However, there are specific measures that are implemented in such cases and are to be further developed and improved based on already applied good practices in the respective field.

4.1. Coordination Mechanism for Interaction in Cases of Child Victims or at Risk of Abuse, and for Interaction in Crisis Intervention

As already mentioned, in case of child crime signal is received by one of the authorities that are included in the *Coordination Mechanism for Interaction in Cases of Child Victims or at Risk of Abuse, and for Interaction in Crisis Intervention*, the respective authority shall notify the others immediately within one hour after the registration of the signal, including via telephone and fax. The report is sent to the Directorate “Social Assistance” according to Article 7 of the Child Protection Act.

In each regional CPD at the Directorate “Social Assistance”, the head of department assigns a certain responsible social worker for the respective case. The social worker has a leading role and in practice they are the ones who manage the case and are responsible for setting up the team of professionals for the child victim, as well as for engaging social services providers for the relevant measures for the child victims. He/she can refer the children and families for assessment and intervention to the social services, which are managed by the municipalities and have a delegated state budget allocated to them. The social worker performs the signal verification within 24 hours after the report. When the check by the social worker is completed, and a risk of violence is identified, and a case is opened as a result of the verification, the report is being submitted to the mandatory authorities in the multidisciplinary team. The multidisciplinary team consists of representative(s) of the mayor of the municipality, district, or city hall; a representative of the MoI’s Regional Department, inspector from the Child Pedagogic Room, or operative worker, as well as

depending on the specifics of the case the multidisciplinary team may include a representative of a healthcare institution or facility; medical doctor; representative of the MES' Regional Inspectorate; responsible person of school, kindergarten, or service unit; class teacher of the child or group educator, school psychologist (pedagogical counsellor), etc.; district prosecutor; managing body of social service; social service provider. The respective local multidisciplinary team needs to put together a strategic goal for which a joint plan shall be drawn up with specified actions, tasks, and deadlines for execution. Each of the aforementioned participants in the multidisciplinary team, identifies and offers to the rest of the team specific tasks on the case to perform in accordance to their own competences and the respective legal framework. The specific implementation tasks are set, so that each participant can act in accordance with its operational autonomy, such as the execution of the specific activities to be supported by the cooperation of the other participants, with the focus on achieving the end result – a long-term outcome that ensures the protection of the best interests of the affected child.

The Coordination Mechanism for Interaction in Cases of Child Victims or at Risk of Abuse, and for Interaction in Crisis Intervention is an adequate approach applied towards child victims of crime, however, it has still not turned into a regular working practice in Bulgaria. The current Coordination Mechanism has not yet been applied in all cases of child victims of violence and crimes. Its meetings and decision-making processes are not sufficiently utilised by all institutions involved because of their small number and due to the availability of many and different systems for collecting and reporting information. The key actors shaping the social services provided to children in Bulgaria recommend the actual implementation of multidisciplinary and multi-institutional approach by encouraging the development of working agreements and protocols for taking actions on a national level in accordance with the Coordination Mechanism and its practical implementation.

4.2. Child Advocacy and Support Centres

In 2016 SAPI, in partnership with UNICEF – Bulgaria, piloted the first *Child Advocacy and Support Centres* in Bulgaria for child victims and/or witnesses of abuse or crime in the

This project is funded by the EU. This publication has been produced with the financial support of the Justice Programme (2014-2020) of the European Union. The contents of this publication are the sole responsibility of the authors and can in no way be taken to reflect the views of the European Commission.

municipalities of Montana and Shumen. The integrated advocacy and support service is called ***Protection Zone*** and it is aimed at child victims of all types of abuse or crime, regardless of whether committed in the past or recently.

The service is implemented in accordance with the current ***Coordination Mechanism for Interaction in Cases of Child Victims or at Risk of Abuse, and for Interaction in Crisis Intervention***. The Protection Zone service has introduced a specialised approach towards child victims, including services for child victims of abuse, bringing together legal, medical, psychological and social support practices in a child-friendly environment. Children and their families are provided with constant support and advocacy throughout the whole process of work on the case – from the moment of receiving the report of abuse and the start of the investigation till the end of the process and the recovery of the child victim.

The implementation of Protection Zone service is a good practice for Bulgaria, as at this stage no unified individual assessment methodology is applied towards child victims of crime. The service is a pilot, but if multiplied, it could become an effective approach towards child victims of crime, bringing together legal, medical, psychological and social support services.

The following description of all procedures included in the Protection Zone service is based on the SAPI's activities and its integrated approach for fair access to justice and in accordance with the best interest of the child.⁸

4.2.1. Individual integrated assessment of the child victim

Conducting an individual integrated assessment of the child victim is agreed upon at the first meeting under the Coordination Mechanism. The assessment is a professional conclusion based on information, observation, hypotheses and facts related to the child's health, psychological,

---

⁸ The description of all procedures included in the Protection Zone service is based on the Social Activities and Practices Institute's activities and its integrated approach for fair justice in the best interest of the child, presented in the report "Integrated approach for fair justice in the best interest of the child. European practices", pp.105-110

emotional and social state, the resources and risks associated with the environment where the child is raised. The assessment includes examination of the following mandatory components:

- Assessment of the child's needs and the family's capacities to meet adequately these needs with special focus on the best interest of the child;
- Assessment of the risks to the child: the risk of repeat victimisation, intimidation and pressure, which can be the result of various factors (the victim's personal characteristics; type and nature of the crime; circumstances) and the risk of secondary victimisation, which refers to the child's vulnerability as a witness and a participant in legal proceedings;
- Assessment of the harm done to the child and the specific needs of the child victim of abuse for treatment, rehabilitation and special support for their physical recovery, medical expertise;
- Specialised psychological assessment of the child and their family.

4.2.2. Drawing up an integrated case plan

Based on the action plan developed by the CPD the key social worker from the Centre draws up the service provision plan. All professionals from the team who are charged with a case should be involved in drafting the plan; accordingly, the plan is then consulted with the parents/carers and the child, if the child's age permits to participate. The plan is based on the conducted integrated assessment. The plan describes all activities related to the provision of the service and the child's protection, including participation in proceedings, recovery measures, such as processing the traumatic experience, and involvement and recovery of the parents. When drawing up an integrated case plan, the child's individual needs, its age and capacity to engage and benefit from the professional support need to be taken into account.

4.2.3. Conducting an interview/hearing

The activities carried out in Protection Zone involve providing information and preparation of the child for their participation in legal proceedings (interview or hearing). As part of the individual assessment, the team draws up an expert opinion on the child's readiness to engage in legal

proceedings and encloses it to the child's individual assessment of their specific protection needs regarding special measures and support during the interview. The child's preparation is part of the assessment of the child's readiness and capacity to participate in legal proceedings. The preparation takes place immediately after the child's individual assessment and makes it possible to assess to what extent the child needs extra measures and support so that they can tell about the abuse. Then the child is interviewed in the specialised premises designed for hearing and interviewing of children – *a Blue room in the Protection Zone*. The child is interviewed by their designated key social worker. This approach helps to limit the number of the child's contact with various members of Protection Zone team and reduces the child's stress level and fear of the actual interview.

4.2.4. Support for adequate medical care

When applying the integrated approach, the multidisciplinary team ensures the access to medical and health services from the time of reporting the case throughout the whole process of working with and supporting the child. The key social worker from the Centre's team accompanies the child victim in order to ensure that they are provided with all necessary medical examinations. Whenever the child requires urgent medical help, they are accompanied to a hospital unit to receive aid and primary medical care.

4.2.5. Therapeutic support and rehabilitation

Cases involving abuse require a specific approach that includes a specialised psychological assessment, crisis intervention and therapeutic recovery work. While ensuring the implementation of a special approach to the child victim of abuse or crime, it is also necessary to provide support to the family or the carers in the case they have not abused or violated the child's rights. This creates a better environment for recovery.

4.2.6. Legal counselling and advocacy

The integrated service provided to the child and their parents includes consultation on the child's rights and their participation in pre-trial and trial proceedings. One of the key responsibilities of

the service's team is accompanying and advocacy for protecting the child's rights for child victims and ensuring their access to child-friendly justice.

4.2.7 Casework, review and closure

Multidisciplinary team work on a case ensures a combined and coordinated approach, aiming to meet the individual needs of the child victim and their family in adherence to the procedures and in terms of the Case Management Procedure, which complies with the legal regulations. The case is reviewed at periods no longer than three months and whenever a change in circumstances occurs. The case is closed when the team is unanimous that there are no risks to the child's health and safety and that they are raised in a safe family environment.

4.2.8. Ethical guidelines when working with child victims of violence and crime

All professionals participating in implementation of the Protection Zone service apply strictly to ethical guidelines when working with children victims of violence and crime. These ethical guidelines are developed by SAPI and aim to regulate the ethical behaviour when working with child victims of crime regarding their high vulnerability, the existing risk of secondary victimisation, and the specifics of interaction with children, involving child-friendly procedures and environment. The ethical guidelines could be found as Annex 1 of the current document; they are divided into three main sections:

- Section I: Behavioural requirements in the context of the first point of contact interaction with child victims of crime;
- Section II: Behavioural requirements in the context of the judicial procedures' conduct (interview/ hearing/ interrogation);
- Section III: Behavioural requirements in the context of multidisciplinary cooperation on a local level in cases of child victims of violence or crime.

4.3. Interviewing/ hearing/ interrogation of a child in a “Blue room”

For many years in Bulgaria the way in which child victims of crime participated in legal procedures, including pre-court and court proceedings, additionally traumatised the children; limited their right to tell the story of what happened without fear or anxiety; prevented the gathering of useful evidence material; and impeded justice provision.

The practice for interviewing/ hearing/ interrogation of a child needed a general and urgent change in order to evade the additional traumatising of the child in the process of investigation and justice provision, and to protect the child's rights and best interest, at the same time guaranteeing the gathering of full and correct information on a given case, in order to apply effective justice provision.

In the last 10 years in Bulgaria specialised rooms for child hearings were established, the so called “Blue rooms” that allow hearing an interrogation by a trained specialist in a child-friendly atmosphere, and in the presence of all relevant participants depending on the corresponding phase of the criminal justice process.

The “Blue Room” is designed to predispose the child and the court procedure in which he/she has to participate and at the same time not to put him/her under additional stress and trauma. At a courtroom hearing, the child is put into a formal, even a fearsome room, meeting judges, prosecutors, and attorneys, each of them asks questions. The “Blue room” is created to best protect the interest of the child and to get the maximum benefit from the interrogation/hearing. The idea of such premises was established for the first time in Poland, where such rooms were painted in blue. For this reason, the name “Blue room” becomes a common name for such a premise.

Image 1: The “Blue room” in Varna city, established in 2016 by the Ministry of Justice under Bulgarian-Swiss Cooperation Programme. Image source: <http://live.varna.bg>

The child and the interrogator are in a specially equipped room that is separated by a venetian glass from the room where all the other participants at the respective phase of the procedure are gathered. The people behind the glass could ask the child some questions through the interrogator, who wears headphones and a microphone.

The interrogation is recorded, and the recording could later be used in court. The first rooms in the country, and 9 out of 15 of them, were established by SAPI, while in the case of the rest 5 rooms - SAPI supports the teams through training, supervision, and methodological support.

On a national level there is a mobile team of specialists that conduct interrogations based upon request from interested parties.

Figure 4 gives information how many “Blue rooms” are established at the current moment in Bulgaria. It also shows which organisations and institutions created the premises in the different

cities and towns, as they are mapped in different colours. The dark blue corresponds to the “Blue rooms”, created by SAPI; the yellow shows the premises, established by MoI; the pink colour – these premises that are created with support by the SAPI team through training, supervision, and methodological support; the light blue corresponds to the “Blue rooms” that are projects of the MJ; and the green colour shows the premises that are established as a result of local initiatives.

Figure 4. “Blue rooms” in Bulgaria, Source: Social Activities and Practices Institute, 2017

At the end of 2017, around 70% of the district towns in Bulgaria have special premises for interrogation of children involved in criminal proceedings. At the same time, there is a lack of a unified philosophy and approach towards the use of premises to ensure that the child gets not further traumatised and that his/her rights and best interests get protected adequately. However,

there are still no national standards for interviewing children in civil proceedings, which would ensure that procedural acts with respect to the child will be carried out in an appropriate environment under favourable conditions and with using appropriate language for communication with the child.

4.4. Recommendations for Future Actions

During the recent years, the National Network for Children has prepared and presented the Bulgarian Parliament its annual report, called “*What is the average success of the state in the care of children?*”, which assesses the fulfilment of the commitments of the various state institutions in the policies concerning the care of children and families.

The report shows that there are many practices in place that do not ensure respect for children rights and the adequate protection of the children best interests. Children are repeatedly questioned by a large number of people, strangers, even in the presence of the accused. All this causes to a further traumatising of the child. That deficiency can be avoided if the interrogation is conducted by a qualified professional in a protected environment.

Considering the opportunity of using specialised facilities and premises for hearing and questioning child victims of crime (the so called “Blue rooms”), there is still no unified approach in place. Thus, there is still a serious risk that children will be further traumatised in the course of investigation and criminal proceedings.

Concerning the Coordination Mechanism, the analysis of the State Agency for Child Protection for its implementation shows that for only one third of the cases of child abuse a coordinating multidisciplinary team has been established. Furthermore, there is a lack of regular monitoring and safeguards to protect the rights of children suffering from serious crimes, especially in the case of sexual abuses, domestic violence, and exploitation. It is not analysed how many cases of violence are in fact cases of crime against a child; in how many of these cases the teams have made decisions to apply protection measures against secondary or re-victimisation, pressure, intimidation, and revenge towards the child victims of crime.

On the basis of the analysis of the current situation, the National Network for Children has formulated specific recommendations aimed at the state institutions in the policies concerning the justice in line with the best interests of the child. The recommendations are related to three main types of measures:

- **COMMITMENT 1**

To equip/adapt special rooms for the stay, hearing, interviewing children, including children with disabilities in proceedings that affect them.

- **COMMITMENT 2**

The Civil Procedure Code to introduce full guarantees of the child's participation in the process and to determine the procedural capacity of the social worker and the social report provided for in the Child Protection Act.

- **COMMITMENT 3**

Developing a package of legislative measures for child-friendly criminal justice for minors/juveniles⁹.

4.4.1. Establishment of special rooms for the stay, hearing, and interviewing of children

The efforts of institutions to create an appropriate environment, inside or outside courthouses, through the provision and adaptation of special premises for interviewing and hearing of children including children with disabilities who are involved in various legal proceedings, are unsatisfactory.

Recommendations:

- Develop, pilot and introduce through legislation national standards for hearing a child in civil proceedings, which would ensure that procedural acts with respect to the child will be carried out in an appropriate environment under favourable conditions, using appropriate language for communication with the child;

---

⁹ All presented recommendations are based on the National Network for Children's "Report Card 2017: What is the average government score for childcare?", pp.48-50

- Develop a national standard, building on the Bulgarian and European best practices and standards for a model of treatment of child victims of violence “everything under the same roof”. Ensuring sustainability and accessibility of the model for each child in the country;
- Draw up a national map of the available specialised premises (“Blue rooms”, adapted courtrooms, hearing rooms, waiting rooms, etc.), inside or outside courthouses, for interviewing, hearing or interrogating children involved in different civil, administrative or criminal proceedings;
- Develop a plan and provide funding to build the necessary additional specialised premises inside or outside courthouses so as to guarantee the right of every child involved in legal proceedings to be heard or interviewed in an appropriate environment, in accordance with his/her age, maturity and situation;
- The Supreme Judicial Council to change the methodology for the courts when drafting their annual reports to indicate the number of interviews and hearings of children, respectively in criminal and civil proceedings, taking into account their specificities;
- Revise the published draft Bill on Amending and Supplementing the Criminal Procedure Code to include the provisions of the draft, developed with the participation of NGOs.

4.4.2. Full guarantees of the child’s participation in the court proceedings

As in 2016 the institutions did not make any significant steps to fulfil the commitments made to introduce a full range of guarantees for the participation of children in the court proceedings, and in particular to determine the procedural capacity of the social worker and the social report which is mandatory to be submitted to the court by a representative of the Directorate for Social Assistance in any proceedings affecting the rights or interests of a child.

Recommendations:

- Introduce specialisation in court – cases under Family Code, Law on Protection from Domestic Violence, Law on Combating Antisocial Behaviour of Minors and Juveniles and Child Protection Act to be attended by specially trained judges.

- Provide public access to the social report matrix prepared by the State Agency for Child Protection, Social Assistance Agency, and Ministry of Labour and Social Policy, and publish the results of the internal monitoring carried out by the Social Assistance Agency on the application of the new matrix in practice;
- Initiate a professional discussion on the status of social report in the evidence system and the role of the social worker as the holder of specific information in court proceedings, involving representatives of the judiciary and various stakeholders to achieve a shared vision and issue an interpretation ruling of the Supreme Court of Cassation to unify the practice of the various judicial panels;
- The social report should be drafted by a qualified social worker from the Child Protection Department at the Directorate for Social Assistance and should contain information concerning the author(s) of the report;
- The social report should have a structure and content that is consistent with the type and nature of the court proceedings and should end with a conclusion where the social worker would provide his/her professional opinion on what should happen with the child after the end of the court proceedings;
- The social worker, author of the report, must participate in the court proceedings in order to be able to answer the questions that the judge, the parties or their legal representatives may have in order to clarify the facts and circumstances relevant to the case proceedings.

4.4.3. Legislative measures for criminal justice for minors/juveniles

There is a prepared and presented draft Law on Leading away from Criminal Proceedings and Imposing Educational Measures to Minors (LLCEM) and amendments in the Criminal Code and the Criminal Procedure Code, which as a philosophy and concept will contribute to improving the situation of children in conflict with the law. However, there is insufficient development, because the safeguarding of children's rights is still partial and sporadic and where it could be found, it is insufficiently supported by the official policy of central and local governments.

Recommendations:

- Continue the reform policy in the area of justice for children which should build on what has been achieved. Submit to the National Assembly the draft LLCeM and the amendments to the entire legislative framework and continue their discussion, especially the provisions concerning the investigation and pre-trial proceedings in accordance with the requirements of Directive 2016/800/EU, such as on protection, safeguarding and rehabilitation of children in conflict with the law. We should not repeat the policy of ‘starting all over again’ that most governments in Bulgaria follow;
- Develop a national plan to implement the new legislation that would provide a framework and clarity on how all planned changes will be managed and how they will be organised over time; which activities will be prioritised; and what measures and guarantees should be put in place to provide the necessary human and financial resources for its implementation;
- Establish inter-institutional and multidisciplinary teams involving external experts and representatives of NGOs to develop individual plans for the closure of Correctional Boarding Schools and Social-Pedagogical Boarding School;
- Achieve a visible expression of political will for real reform through a clear commitment of all key stakeholders. The policy of shifting responsibilities between ministries, between the executive, legislative and judicial branches of power, as well as between central and local governments makes our country depart from the democratic achievements;
- Establish a clear mechanism to allow the examination and identification under predefined criteria of best practices for treatment of children in conflict with the law and disseminate those by official institutions as the example to follow.

5. Conclusion

The current Deliverable D3.8 “Country report on the individual assessment methodologies of child victims of crime in Bulgaria” is prepared by Law and Internet Foundation within the implementation of WP3 “Research and Data Collection”, aiming to examine the existing methodologies on individual needs assessment of child victims of violence and identify the best practices and working methods that could be multiplied on a pan-European level.

The document presented a quantitative overview on child victims of crime in Bulgaria, exploring the available statistics for the last several years. In addition, the organisational transposition of the individual assessment methodologies and special measures for child victims of crime was explored, giving detailed description of the institutions, government authorities, and other key social services providers working with child victims of crime in the country.

The further research shows that in Bulgaria there is still no unified individual assessment methodology applied for child victims of crime. However, there are some good practices implemented in such cases that need to be further developed, enhanced and improved.

At the national level in Bulgaria, since 2011 the *Coordination Mechanism for Interaction in Cases of Child Victims or at Risk of Abuse, and for Interaction in Crisis Intervention* is applicable. The implementation of the Coordination Mechanism is an instrument for bringing together the efforts of the protection system, police, and justice in order to guarantee the best interest of the child in cases of child victims or at risk of abuse. The Coordination Mechanism is an effective approach for child victims of crime, but actual practical implementation still needs to be applied comprehensively, based on a multidisciplinary and multi-institutional methodology.

In 2016 the Social Activities and Practices Institute, in partnership with UNICEF – Bulgaria, piloted the first *Child Advocacy and Support Centres* in Bulgaria for child victims and/or witnesses of abuse or crime in the municipalities of Montana and Shumen. The integrated advocacy and support service is called *Protection Zone*, which is aimed at child victims of all types of abuse or crime, regardless of whether committed in the past or recently.

The service is implemented in accordance with the current Coordination Mechanism for Interaction in Cases of Child Victims or at Risk of Abuse, and for Interaction in Crisis Intervention. The Protection Zone service has introduced a specialised approach and services for child victims of abuse respectively, bringing together legal, medical, psychological and social services with child-friendly procedures and in child-friendly environments. The implementation of Protection Zone service constitutes a good practice in Bulgaria, as at this stage no unified individual assessment methodology is applied for child victims of crime. The service is a pilot, but in case it gets multiplied, it might become an effective approach for child victims of crime, bringing together legal, medical, psychological and social services.

Another good practice that could be further improved for child victims of crime are the established specialised rooms for child hearings, the so called **“Blue rooms”**, which allow hearing an interrogation by a trained specialist in a child-friendly atmosphere, and in the presence of all relevant participants depending on the corresponding phase of the criminal justice process.

At the end of 2017, around 70% of the district towns in Bulgaria have used special premises for interrogation of child victims who are involved in criminal proceedings. At the same time, there is a lack of a unified philosophy and approach towards the use of those premises to ensure that a child is not further traumatised and that his/her rights and best interests are protected in an adequate and child-friendly manner. However, there are still no national standards for hearing children in civil proceedings in place, which would ensure that procedural acts with respect to the child will be carried out in an appropriate environment under favourable conditions and in a child-friendly language.

Last but not least, Deliverable D3.8 concludes with specific practical recommendations, formulated by the National Network for Children, based on their **“Report Card 2017: What is the average government score for childcare?”** The recommendations are aimed at the state institutions in the policies concerning the justice in line with the best interests of the child and summarise three main types of measures: establishment of special rooms for the stay, hearing, and interviewing of

children; full guarantees of the child's participation in the process; legislative measures for criminal justice for minors/juveniles.

This project is funded by the EU. This publication has been produced with the financial support of the Justice Programme (2014-2020) of the European Union. The contents of this publication are the sole responsibility of the authors and can in no way be taken to reflect the views of the European Commission.

References

Council of Ministers, 2017. [National Programme for Prevention of Violence and Abuse of Children 2017-2020](#), accessed 21.12.2017

National Network for Children, 2017. Report Card 2017: What is the average government score for childcare?, pp.48-50

National Statistical Institute, 2016. [Minor and Juvenile Persons, Victims of Crimes in 2016 by Kinds of Crimes](#), accessed 21.12.2017

Social Activities and Practices Institute, 2016. Integrated approach for fair justice in the best interest of the child. European practices, pp.105-110

State Agency for Child Protection, 2016. [Monitoring of the Implementation of the Coordination Mechanism for Interaction in Cases of Child Victims or at Risk of Abuse, and for Interaction in Crisis Intervention](#), accessed 21.12.2017

UNICEF, 2017. [Country Programme Document to the United Nations Children's Fund for 2017](#), p.7, accessed 21.12.2017

Annex 1

ETHICAL GUIDELINES WHEN WORKING WITH CHILDREN VICTIMS OF VIOLENCE AND CRIME

Section I

Behavioural requirements in the context of the first point of contact interaction with child victims of crime

1. The experts who represent the first point of contact to child victims of violence and crime shall be trained and qualified to assess each particular situation and take into account the scope of the child's psychic trauma and emotional condition.
2. The experts shall accustom their behaviour and actions with the specific needs of the child's psyche and personal development, as well as the nature of the crime committed and its effect on the child.
3. When talking with the child, the experts shall avoid using words and terms that evaluate or discredit the child.
4. When talking with the child, the experts shall avoid using words and terms which could have appealing or familiarity attitude towards the child.
5. The experts shall not physically contact the child (touch or hand grasp) without informing the child prior to that or before receiving his/ hers consent. On the basis of the assessment of the violence/ crime nature the experts shall determine whether such a type of contact is necessary
6. The experts shall avoid every actions and attitudes that could be associated with the behaviour of the perpetrator.

7. The experts shall observe the principle of encouragement or motivation of the child through provisions of sweets or another kind of awards only after an assessment. Actions in accordance with this principle shall be carried out only after the child trusted adult has consented.
8. The experts shall share and present to the child victim his or hers' actions in their professional capacity in order to lower the child's anxiety and assure him/ her of the expert's good will and openness.
9. The experts shall provide the child with opportunities to contact trusted adults and close ones.

Section II

Behavioural requirements in the context of the judicial procedures' conduct (interview/ hearing/ interrogation)

When talking with a child victim of crime under the form of an interview, hearing or interrogation in the context of judicial procedure, the experts working with the child victim shall observe the following requirements:

1. The expert shall cooperate to limit the number of the strangers present at the conversation (interview/ hearing/ interrogation) with the child, utilising dedicated protection measures and to safeguard the child of secondary victimisation.
2. The expert shall observe his/ hers' body language when the child shares information related to the crime. The expert shall keep neutral professional distance and shall not present to the child any attitude that might be associated with non-acceptance, distrust, judgement or pity.
3. The expert shall respect the victim's right to freedom of expression and the victim's right to choose what to share and what not to share with the interviewer/ interrogator.

4. The expert shall avoid confrontation behaviour and conversation approaches towards the child that might result in higher anxiety and lower self-confidence or which might trouble the victim when describing the crime/ violence event.

Section III

Behavioural requirements in the context of multidisciplinary cooperation on a local level in cases of child victims of violence or crime

1. The experts shall cooperate with the victims (the child or his/ hers' representatives) in a responsible and good will manner to establish and maintain effective interaction with the respective organs and other institutions and organisations dealing with child victims of crime.
2. Every expert from an institution dealing with the child victim shall provide information with the other institutions as soon as possible observing the principles of professional confidentiality and the best interest of the child.
3. Every piece of information regarding the child victim shall be provided using professional wording and shall be used solely for professional objectives.
4. The experts shall not use in any way discrediting, offensive or disrespectful language towards the child victims and his/ hers' close ones.
5. Every expert – representative of an institution dealing with the child victim shall provide oral or written information related to the case in the scope of his/ hers' competence.
6. Every expert – representative of an institution dealing with the child victim shall respect the competences of the other institutions involved in the case.
7. Every expert – representative of an institution dealing with the child victim shall argument his/ hers' actions, positions and behaviour on the basis of knowledge on the child's personality, the child rights, the applicable national and European victims' right legal framework and standards.

JUST-JACC-VICT-AG-2016

Action grants to support transnational projects to enhance the
rights of victims of crime

JUSTICE PROGRAMME

GA No. 760270

Enhancing PROtection of Children –
vicTims of crime
E-PROTECT

WP3: Research and Data Collection

**D3.8 Country report on the individual
assessment methodologies of child victims
of crime in Bulgaria**

WP3 Leader: VICESSE

Dissemination Level:		
PU	Public	X
CO	Confidential, only for members of the consortium (including the Commission Services)	
EU-RES	Classified Information: RESTREINT UE (Commission Decision 2005/444/EC)	
EU-CON	Classified Information: CONFIDENTIEL UE (Commission Decision 2005/444/EC)	
EU-SEC	Classified Information: SECRET UE (Commission Decision 2005/444/EC)	
Document version control:		
Version	Author(s)	Date
Version 1	Developed by: Rosaliya Kasamska, Law and Internet Foundation	11/12/2017
Version 1	Reviewed by: Denitsa Kozhuharova, Law and Internet Foundation	28/12/2017
Version 1	Reviewed by: Michaela Scheriau, VICESSE	10/01/2018
Version 2	Updated by: Rosaliya Kasamska, Law and Internet Foundation	12/01/2018
Version 2	Reviewed by: Denitsa Kozhuharova, Law and Internet Foundation	13/01/2018
Version 2	Reviewed by: Daniela Ilieva-Koleva, Law and Internet Foundation	14/01/2018

Резюме

Настоящият „Национален доклад за методологиите за индивидуална оценка на потребностите на деца жертви на престъпления в България“ е разработен от Фондация „Право и Интернет“ като част от изпълнението на Работен пакет 3 „Научноизследователска дейност и събиране на данни“, който има за цел да изследва съществуващите методологии за индивидуална оценка на нуждите на деца жертви на насилие и да определи най-добрите практики и методи на работа, които биха могли да бъдат разпространени и приложени на общоевропейско ниво.

Документът представя информация относно количествения брой на децата жертви на престъпления в България, като се основава на наличните статистически данни за последните няколко години. Освен това е представено организационното прилагане на методологии за индивидуална оценка и специални мерки за деца жертви на престъпления в България, като се дава подробно описание на институциите, държавните органи и други ключови доставчици на социални услуги, работещи с деца жертви на престъпления в страната.

Докладът описва и някои съществуващи мерки, които се прилагат за деца жертви на престъпления и е необходимо да бъдат допълнително разработени и доусъвършенствани. Преди всичко, е дадена подробна информация за Координационния механизъм за взаимодействие при работа в случаи на деца, жертви или в риск от насилие и за взаимодействие при кризисна интервенция. Друга добра практика представляват Центровете за застъпничество и подкрепа на деца, пилотирани за първи път в страната от Института за социални дейности и практики в партньорство с УНИЦЕФ – България. Докладът представя и специализираните „сини стаи“, които се създават, за да защитят правата на децата и техния най-добър интерес по време на разпит, като в същото време се гарантира събирането на пълна и точна информация по даден случай, за да може да се даде ефективно правосъдие.

Докладът завършва с конкретни препоръки, формулирани от Национална мрежа за децата, въз основа на техния доклад „Бележник: какъв е средният успех на държавата в грижите за децата?“ Препоръките са насочени към държавните институции в политиката по правосъдие в съответствие с най-добрия интерес на детето.

Съдържание

Резюме	45
Списък на използваните съкращения	49
1. Въведение	50
2. Количествен обзор на децата жертви на престъпления в България	52
2.1. Брой на децата жертви на престъпления	52
2.2. Институции и органи, работещи с деца жертви на престъпления в България	55
3. Организационно прилагане на методологии за индивидуална оценка и специални мерки за деца жертви на престъпления в България	61
3.1. Описание на институциите	61
3.1.1. Министерство на вътрешните работи	61
3.1.2. Министерство на здравеопазването	62
3.1.3. Министерство на образованието и науката	62
3.1.4. Държавна агенция за закрила на детето	62
3.1.5. Агенция за социално подпомагане	63
3.1.6. Кметовете на общините	63
3.1.7. Гражданско общество	64
4. Доклад за индивидуална оценка и специални мерки за деца жертви на престъпления в България	67
4.1. Координационен механизъм за взаимодействие при работа в случаи на деца, жертви или в риск от насилие и за взаимодействие при кризисна интервенция	67
4.2. Детски центрове за застъпничество и подкрепа на деца	69

4.2.2. Изготвяне на интегриран план за работа по случая.....	71
4.2.3. Провеждане на разпит/ изслушване	72
4.2.4. Подкрепа за адекватни медицински грижи	72
4.2.5. Терапевтична подкрепа и рехабилитация.....	72
4.2.6. Правно консултиране и застъпничество	73
4.2.7. Работа по случай, преглед и приключване	73
4.2.8. Правила за етично поведение на работещите с деца, пострадали от насилие и престъпления	73
4.3. Беседа/ изслушване/ разпит на дете в „Синя стая“	74
4.4. Препоръки за бъдещи действия	77
4.4.1. Оборудване/адаптиране на специални помещения за престой, изслушване, разпит на деца	78
4.4.2. Пълни гаранции за участието на дете в съдебното производство.....	80
4.4.3. Законодателни мерки за наказателно правосъдие за непълнолетни	81
5. Заключение	83
Използвана литература	86
Приложение 1	87

Списък на използваните съкращения

АСП	Агенция за социално подпомагане
ВКС	Върховен касационен съд
ДАЗД	Държавна агенция за закрила на детето
ДСП	Дирекция „Социално подпомагане“
ЕС	Европейски съюз
ЗОНПНВМНЛ	Закон за отклоняване от наказателно производство и налагане на възпитателни мерки на непълнолетни лица
ИСДП	Институтът за социални дейности и практики
МЗ	Министерство на здравеопазването
МК	Министерство на културата
МП	Министерството на правосъдието
МТСП	Министерството на труда и социалната политика
НК	Наказателен кодекс
НПК	Наказателно-процесуален кодекс
НПО	Неправителствена организация
НТЛД	Националната телефонна линия за деца
ОЗД	Отдел „Закрила на детето“
РУ	Районно управление

1. Въведение

Проектът E-PROTECT се реализира от 5 организации от 5 различни държави-членки на Европейския съюз – България, Австрия, Италия, Гърция и Румъния, под ръководството на Фондация „Право и Интернет“. Партньорските организации са обединени от желанието си да допринесат към по-доброто разбиране и по-широкото прилагане на правата на детето, установени в Директива 2012/29/ЕС. В рамките на проекта се разработва и индивидуална методология за оценка на потребностите на дете жертва на престъпление. Тя ще може да се прилага към всеки отделен случай за осигуряването на адекватни мерки и цялостно подобрене на положението на дете, което е жертва на престъпление.

Голяма част от дейностите по проекта E-PROTECT са посветени на повишаването на обществената информираност на правата на детето, гарантирани от Директива 2012/29/ЕС и насърчаване на сътрудничеството между различните експерти, които работят с деца жертви на престъпление и често са тяхна първа точка на контакт. Ето защо в рамките на проекта ще се разработи и онлайн платформа, която ще предлага не само подробна информация относно разпоредбите на Директива 2012/29/ЕС и тяхното практическо приложение, но и ще е домакин за различни онлайн събития.

Настоящият доклад D3.8 представлява доклад отделните методологии за индивидуална оценка на потребностите на деца жертви на престъпления в България, изготвен от Фондация „Право и Интернет“. Документът представя преглед на текущите методологии за индивидуална оценка и други видове мерки, прилагани за деца жертви на престъпления. Проучването показва, че в България в тези случаи не се прилага единна методология за индивидуална оценка на потребностите на деца жертви на престъпления. Съществуват обаче някои добри практики, които е необходимо да бъдат допълнително разработени и доусъвършенствани, включително Координационният механизъм за взаимодействие при работа в случаи на деца, жертви или в риск от насилие и за взаимодействие при кризисна интервенция; функциониращите центрове за застъпничество и подкрепа на деца; специализираните „сини стаи“, които позволяват провеждането на разпит от обучен

специалист в щадяща атмосфера, в присъствието на всички предвидени участници за съответния етап на наказателното производство.

Документът D3.8 представя и конкретни препоръки, формулирани от Национална мрежа за деца, които са насочени към държавните институции в политиката по правосъдие в съответствие с най-добрия интерес на детето.

2. Количествен обзор на децата жертви на престъпления в България

2.1. Брой на децата жертви на престъпления

Националният програмен документ за УНИЦЕФ на Детския фонд на ООН за 2017 г. потвърждава, че осъществяването на правото на всяко дете да живее свободно от насилие, злоупотреба, експлоатация и вредни практики е от изключително значение за България. Правителството работи с основната цел да укрепи националния капацитет за предотвратяване, идентифициране и преодоляване на насилието над деца. Необходими са своевременни действия, тъй като броят на децата жертви на престъпления на национално ниво е доста висок през последните няколко години.

Като цяло, сравнителните данни на Националния статистически институт показват, че от 2010 до 2015 броят на децата жертви на престъпления намалява с много бавен темп. През 2010 г. броят им е 2 090, след което се наблюдава бавно намаление – 1 803 (2011 г.), 1 777 (2012 г.), 1 937 (2013), 1 788 (2014) и 1 751 (2015).

Последните данни, изнесени от Националния статистически институт показват, че за 2016 г. броят на докладваните случаи с деца жертви на престъпления е 1 754. 653 от жертвите са деца между 8 и 13 години и 1 101 са на възраст между 14 и 17 години. По отношение на пола, 1 080 са момчета, а 674 – момичета. Повечето от престъпленията са свързани с кражба, телесна повреда, грабеж и блудство. По-подробна информация относно малолетните и непълнолетните лица жертви на престъпления през 2016 г. могат да се видят на Фигура 1.

Статистически зони, Статистически райони и Области и някои видове престъпления	Общо	Възраст					
		8 - 13 г.			14 - 17 г.		
		всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени
Общо за страната	1754	653	399	254	1101	681	420
Убийство (довършено)	2	1	-	1	1	-	1
Убийство (опит)	-	-	-	-	-	-	-
Телесна повреда	267	70	52	18	197	147	50
Блудство	96	59	30	29	37	12	25
Изнасилване (довършено)	13	6	-	6	7	-	7
Изнасилване (опит)	8	2	-	2	6	-	6
Отвлечане	9	4	3	1	5	4	1
в т.ч. с цел предоставяне за развратни действия	4	1	1	-	3	2	1
Кражба	849	318	209	109	531	345	186
Грабеж	115	41	23	18	74	57	17
Измама	18	11	8	3	7	5	2
Изнудване	13	2	2	-	11	8	3
Склоняване към просия	8	8	5	3	-	-	-
Склоняване и принуждаване към проституция или към хомосексуални услуги	5	-	-	-	5	2	3
Трафик на хора	2	2	2	-	-	-	-
Детска порнография	1	-	-	-	1	-	1
Други	348	129	65	64	219	101	118

Фигура 1. Малолетните и непълнолетни лица жертви на престъпления през 2016 г. видове престъпления, Източник: Национален статистически институт, 2016¹⁰

Според Националната програма за превенция на насилието и злоупотребата с деца 2017-2020, ситуацията в България се характеризира с най-висок процент на насилието над деца, извършвано в семейството, над 65 % от случаите, по които е работила системата за закрила на детето. Общият брой случаи на насилие, по които са работили отделите „Закрила на детето” към дирекциите „Социално подпомагане” през 2015 г., които съгласно българското законодателство са оторизирани да предприемат мерки за закрила спрямо деца в риск и да работят с децата и техните семейства, са 1 839 /нови и стари случаи от предходни години/, общият брой на сигнали за насилие, получени в отделите за закрила на детето, е 3 741, от които броят на отворените случаи през 2015 година са 752. Разпределението на случаите

¹⁰ National Statistical Institute (2016), [Minor and Juvenile Persons, Victims of Crimes in 2016 by Kinds of Crimes](#), accessed 21.12.2017

според мястото на извършване на насилието в семейството са 1 224 деца, на улицата - 206 деца, в училище - 183 деца, в специализирана институция - 23 деца, в приемно семейство - 14 деца, в социална услуга от резидентен тип - 89 деца, при близки и роднини - 43 деца, на обществено място - 57 деца.¹¹ (Фигура 2)

Фигура 2. Разпределение на случаите на насилие според мястото на извършване

Източник: Национална програма за превенция на насилието и злоупотребата с деца,
(Министерски съвет, 2017)

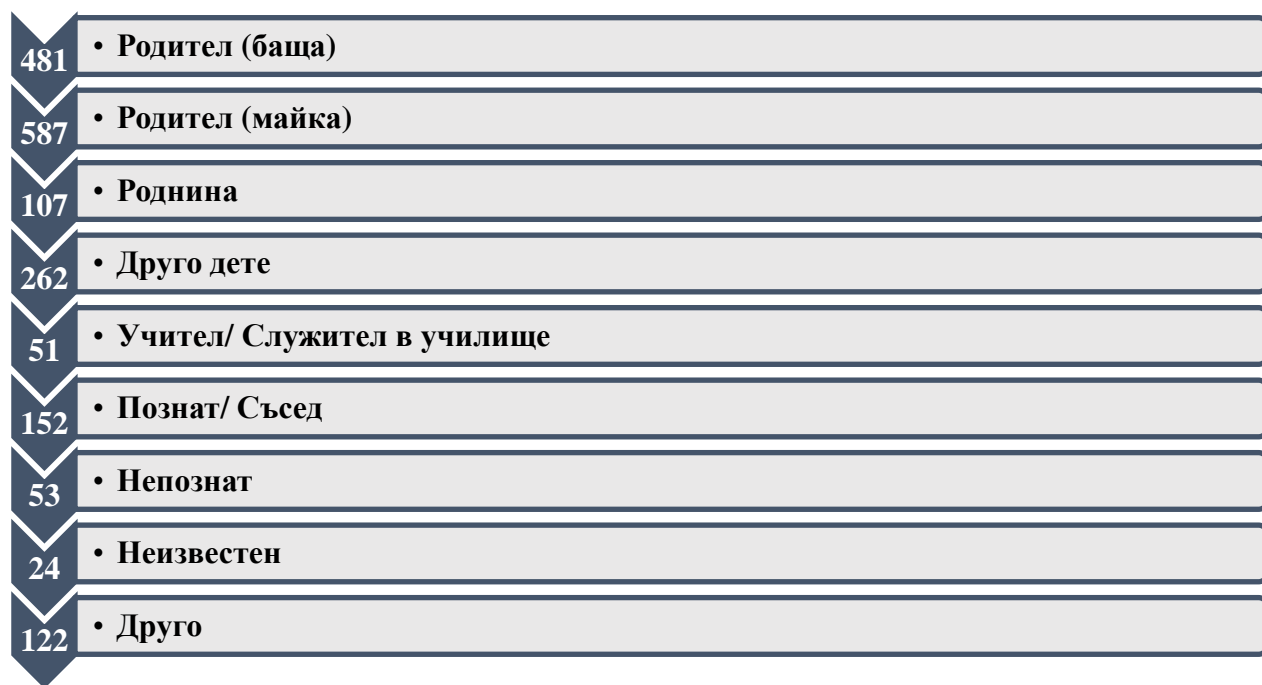
Националната програма за превенция на насилието и злоупотребата с деца 2017-2020 дава и статистически данни за разпределението на случаите по видове насилие. За същата година

¹¹ Министерски съвет (2017), [Национална програма за превенция на насилието и злоупотребата с деца 2017-2020](#) (само на бълг. език), посетена последно на 21.12.2017 г.

(2015 г.) 733 от децата страдат от физическо насилие, 240 - от сексуално насилие, 406 - от психическо насилие и 460 - от пренебрегване.

Фигура 3 показва как са разпределени всички 1839 случая на насилие над деца според извършителя.

Фигура 3. Разпределение на случаите на насилие според извършителя

Източник: Национална програма за превенция на насилието и злоупотребата с деца,
(Министерски съвет, 2017)

2.2. Институции и органи, работещи с деца жертви на престъпления в България

На национално ниво в България от 2011 г. насам е приложим **Координационният механизъм за взаимодействие при работа в случаи на деца, жертви или в риск от насилие и за взаимодействие при кризисна интервенция**. Той представлява официално споразумение между Министерството на труда и социалната политика (МТСП),

This project is funded by the EU. This publication has been produced with the financial support of the Justice Programme (2014-2020) of the European Union. The contents of this publication are the sole responsibility of the authors and can in no way be taken to reflect the views of the European Commission.

Министерството на вътрешните работи (МВР), Министерството на правосъдието (МП), Министерството на образованието и науката (МОН), Министерството на здравеопазването (МЗ), Министерството на културата (МС), Агенцията за социално подпомагане (АСП), Националното сдружение на общините и омбудсмана.

Прилагането на Координационния механизъм е инструмент за обединяване на усилията на системата за закрила, полицията и правосъдието, за да се гарантира най-добрият интерес на децата в случаите, когато те са жертви на престъпления или се намират в риск от насилие.

В съответствие с процедурата, описана в Координационния механизъм, веднага след получаването на сигнал за дете жертва на насилие и/или престъпление, органите за защита инициират създаването на мултидисциплинарен екип със задължително участие на представители на органите за закрила на детето, полицията и общината. В случай, че е необходимо и в зависимост от специфичните особености на случая, мултидисциплинарният екип може да включва и други професионалисти в качеството си на алтернативно представлявани членове (общопрактикуващи лекари, преподаватели, адвокати, прокурори, представители на социалните служби и др.). Съставът на този мултидисциплинарен екип е различен за всеки отделен случай, като се вземат предвид индивидуалните нужди на всяко дете жертва на насилие и/или престъпление. Мултидисциплинарният екип има единна стратегическа цел, за която е планирано постигането на съвместен план за действие със специфични срокове. Всеки от изброените участници в мултидисциплинарния екип идентифицира и предлага на останалите експерти специфични задачи по случая, които да се изпълняват в съответствие със собствените си правомощия и регулаторно съответствие.

Мултидисциплинарният екип на местно ниво следва да си постави единна стратегическа цел, за постигането на която следва да изготви съвместен план за действие с разписани конкретни задачи със срок за изпълнение. Всеки един от посочените по-горе участници в мултидисциплинарния екип, набелязва и предлага на останалите от екипа конкретни задачи по случая, които да изпълни, съобразно собствените си правомощия и в съответствие с нормативната уредба. Конкретните задачи за изпълнение следва да бъдат зададени така, че

да може всеки участник да действа съобразно оперативната си самостоятелност, като изпълнението на конкретните дейности и задачи да бъде подкрепено от съдействието на останалите участници, в същото време това да спомогне за крайния резултат – дългосрочна цел, която трябва да гарантира в най-голяма степен интереса на засегнатото дете.

Според доклад на Държавна агенция за закрила на детето (ДАЗД) за „Мониторинг на прилагането на Координационния механизъм за взаимодействие при работа в случаи на деца, жертви на насилие или в риск от насилие и за взаимодействие при кризисна интервенция“, през 2015 г. мултидисциплинарните екипи са разгледали общо 1104 сигнала. Водещо място имат сигналите за деца в риск, подадени от родители – 18%, а на второ място са сигналите, постъпили на Националната телефонна линия за деца (НТЛД) 116 111 – 14%. Както и в предходните години, относителният дял на сигналите, подадени от личните лекари на децата остава изключително нисък – по-малко от 1% и от здравните заведения – 7%. В същото време това са специалистите, които имат връзка със семействата и децата, особено в периода на ранното детство. Белезите на насилие над дете, извършено в семейството са трудно забележими от външни хора. Периодът на ранното детство е свързан с относителна изолация на детето в рамките на семейството. Именно личните лекари на децата притежават необходимите компетенции за разпознаването на белезите на насилие и в същото време, поради спецификата на работата имат възможност за наблюдение над детето.¹² През 2015 г. на „горещия телефон“ за деца 116 111 към Държавната агенция за закрила на детето¹³ са приети 108 852 обаждания – най-високият брой, регистрирани досега от старта на линията през есента на 2009 г., 2015 г. е характеризирана и с най-големия брой сигнали за деца в риск, приемани досега на линията – 649, което е увеличение с почти 200 сигнала спрямо предходната година (когато са били 461). Увеличението е с около 40 %

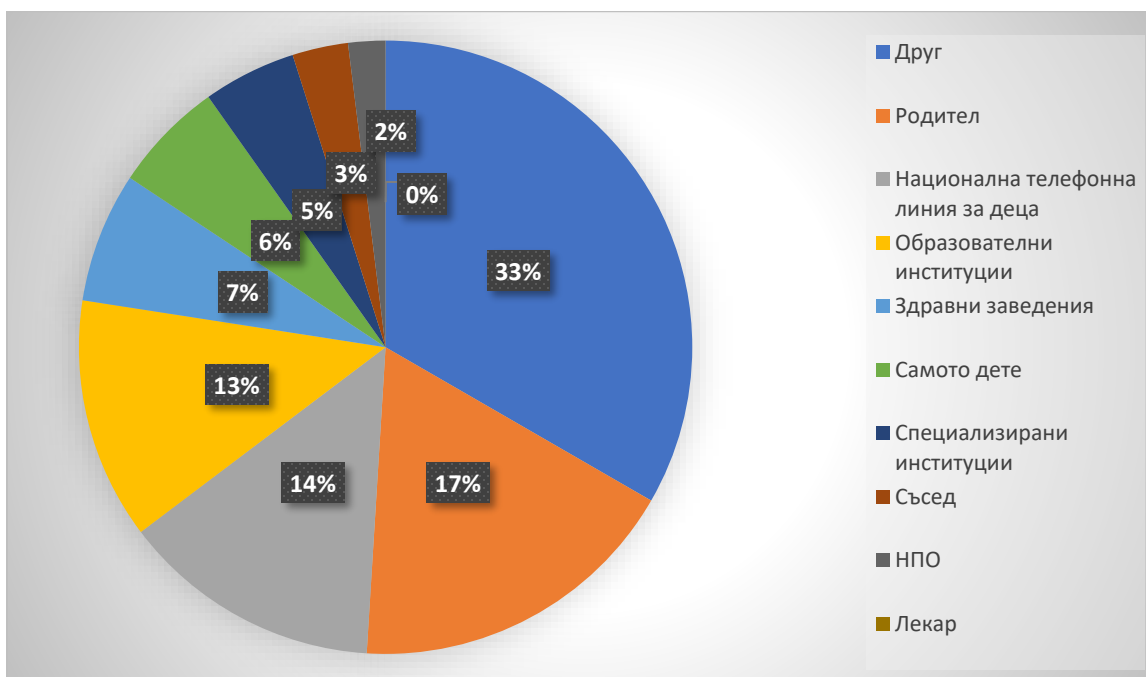
¹² Държавна агенция за закрила на детето (2016), [Мониторинг на прилагането на Координационния механизъм за взаимодействие при работа в случаи на деца, жертви на насилие или в риск от насилие и за взаимодействие при кризисна интервенция](#) (само на бълг. език), посетен последно на 21.12.2017 г.

¹³ Националната телефонна линия за деца към Държавната агенция за закрила на детето с хармонизиран европейски номер 116 111 е с национално покритие, безплатна, с 24-часово покритие и възможност за приемане на обаждания

спрямо 2014 г., което отново показва, че линията е все по-разпознаваема като място, на което да се потърси помощ или да се подаде информация за дете в трудна ситуация.

Докладът на ДАЗД също предоставя информация колко точно сигнали за деца жертви на насилие или в риск от насилие са постъпили за 2015 г. (Фигура 4).

Фигура 4. Брой сигнали за деца жертви на насилие или в риск от насилие

Източник: Мониторинг на прилагането на Координационния механизъм за взаимодействие при работа в случаи на деца, жертви на насилие или в риск от насилие и за взаимодействие при кризисна интервенция

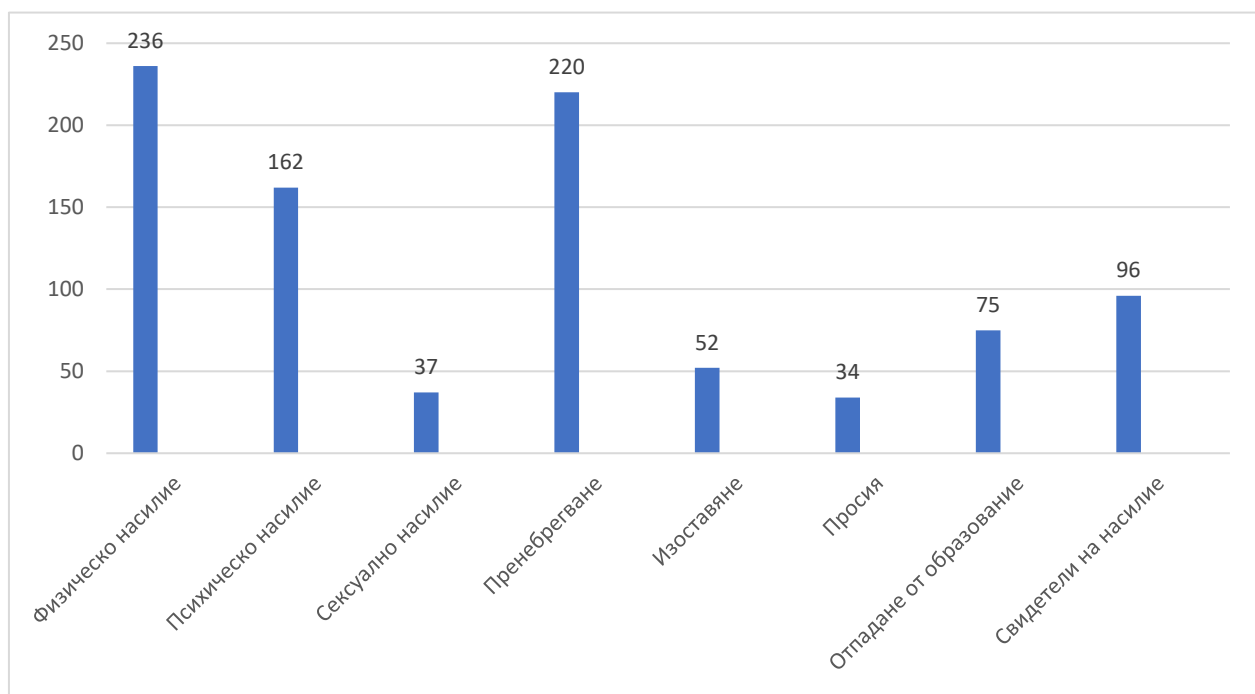
(Държавна агенция за закрила на детето, 2016)

Голямата част от сигналите са подавани от възрастни, децата много по-рядко подават такава информация сами. В някои случаи не е и възможно самите деца да сигнализират – ако са

твърде малки, например. В други случаи можем да теоретизираме, че самите деца нормализират форми на злоупотреба с тях като принуждаване към просия (неслучайно нито един сигнал за просещо дете през годините не е бил подаван от самото дете). Но отвъд тези обяснения, може да се теоретизира и че децата все още се притесняват да споделят за подобни тежки проблеми, като например насилие над тях, защото не разпознават насилието спрямо тях като такова, нямат доверие на възрастните, не са наясно, че имат права, включително право на закрила.

Основите причини за подаване на сигнал са подобни: различни форми на насилие, обикновено комбинирани, както и пренебрегване на деца, риск от изоставяне, просия. (Фигура 5)

Фигура 3. Рискове докладвани от Националната телефонна линия за деца

Източник: Национална програма за превенция на насилието и злоупотребата с деца,

(Министерски съвет, 2017)

Консултациите, свързани с насилие над деца, не са толкова много като брой/процент, но са тежки и често водят и до подаване на сигнали за деца в риск. Отново прави впечатление, че по-често пълнолетни хора се обаждат и подават сигнал за дете, търпящо насилие, отколкото самите деца. 146 пък са консултациите с деца от специализираните институции, като най-често те са във връзка с конфликти с възпитатели, други настанени или психосоциални проблеми като тревожност, притеснения за бъдещето, търсене на идентичност.

32 са лицензираните от председателя на ДАЗД доставчици на социални услуги за деца, които работят с деца, жертви на насилие през 2015 г. и които предоставят 63 социални услуги за деца.¹⁴ През 2015 г. доставчиците на социални услуги за деца са работили с 1213 деца, жертви на насилие.

---

¹⁴ Данни от Националната информационна система на Държавната агенция за закрила на детето

3. Организационно прилагане на методологии за индивидуална оценка и специални мерки за деца жертви на престъпления в България

3.1. Описание на институциите

3.1.1. Министерство на вътрешните работи

МВР има ключова роля при прилагането на Координационния механизъм. Преди всичко, МВР осигурява служители от Районното управление (РУ) на МВР по настоящ адрес на детето, които да участват в мултидисциплинарните екипи на местно ниво, като издава за това писмена Заповед по реда, предвиден за това, в която да са вменени задължения за действие и съдействие по настоящия координационен механизъм. В писмената заповед следва да са посочени заместници на определените служители, които да действат в отсъствие на титулярите. В срок от един месец от подписването на Координационния механизъм за взаимодействие при работа в случаи на деца, жертви или в риск от насилие и за взаимодействие при кризисна интервенция, предоставя на Регионалните дирекции за социално подпомагане всички координати за връзка (телефон, включително мобилен, е-мейл, факс, адрес и др.) с определените служители на всяко РУ на МВР, а ако има промяна в личния състав на тези служители – изпраща при настъпване на промяната. Възлага на служителите от РУ на МВР правомощия и задължения за извършване на действия и съдействия съобразно правомощията си на местно ниво като представители на МВР в мултидисциплинарните екипи. В случаите на полицейска закрила МРВ осигурява охрана и съпровождане на засегнатите деца по настоящия координационен механизъм до местата за настаняване при настаняване от Дирекция „Социално подпомагане“ (ДСП) / Отдел „Закрила на детето“ (ОЗД).

3.1.2. Министерство на здравеопазването

В случаите на насилие над дете се осигурява безплатен преглед на пострадалото дете в „Съдебна медицина“, с оглед изготвяне на съдебномедицинско удостоверение. Такъв медицински преглед се извършва задължително, когато предложението за извършването му е направено от мултидисциплинарния екип.

3.1.3. Министерство на образованието и науката

В случаите, в които са възникнали бедствия, пожари, терористични действия, други извънредни обстоятелства и инциденти, при които има пострадали деца, директорите на училищата, детските градини и обслужващите звена по места да бъдат задължени, незабавно да подават първоначална информация в съответното РУ на МВР, на кмета на населеното място и на съответните дирекции „Социално подпомагане“.

3.1.4. Държавна агенция за закрила на детето

ДАЗД изпълнява водеща роля при стратегическото планиране и управление на Координационния механизъм. Затова ДАЗД отговаря за изпълнението на няколко дейности, свързани с Координационния механизъм, като подготовката и финансирането на екипа за интервенция при кризи.

Освен това, ДАЗД редовно актуализира Координационния механизъм в съответствие с промените в законодателството, включително и свързаните с правомощията на органите за закрила на детето и неправителствения сектор. Координационният механизъм също така се актуализира в съответствие с извлечените поуки и натрупания опит при работа с деца жертви на насилие и престъпления. ДАЗД също така упражнява надзор върху служителите в Агенция за социално подпомагане/ Отдел „Закрила на детето“ и при необходимост – останалите мултидисциплинарни екипи, участващи в Координационния механизъм.

3.1.5. Агенция за социално подпомагане

АСП осигурява служители от ДСП/ОЗД по настоящ адрес на детето, които да участват в мултидисциплинарните екипи на местно ниво, като издава за това писмена Заповед по реда, предвиден за това, в която да са вменени задължения за действие и съдействие по настоящия координационен механизъм. В писмената заповед следва да са посочени заместници на определените служители, които да действат в отсъствие на титулярите. Както и при МВР, АСП възлага на служителите от ДСП/ ОЗД правомощия и задължения за извършване на действия и съдействия на местно ниво съобразно компетентността си като представители на АСП в мултидисциплинарните екипи. АСП осигурява и методическа подкрепа на място на служителите на ОЗД/ДСП, включени в мултидисциплинарните екипи при извършване на действия по този Координационен механизъм.

Също както и в случая на МВР, в срок от един месец от подписването на Споразумението за сътрудничество и координиране на работата на териториалните структури на органите за закрила при случаи на деца, жертви или в риск от насилие и при кризисна интервенция предоставя на Областните структури на МВР всички координати за връзка (телефон, включително мобилен, е-мейл, факс, адрес и др.) с определените служители на всяко ДСП/ОЗД, а ако има промяна в личния състав на тези служители – изпраща при настъпване на промяната, както и известните им координати на останалите органите за закрила на местно ниво и активно действащите доставчици на социални услуги.

В допълнение на това, АСП изготвя месечни графици на социалните работници на разположение, които се предоставят на Областните структури на МВР.

3.1.6. Кметовете на общините

Процедурата на действие на кметовете на общините по отношение на Координационния механизъм е доста подобна на тази, приложима за участието на МВР и АСП. Кметовете на общините осигуряват служители от подчинената им местна администрация по настоящ адрес на детето, които да участват в мултидисциплинарните екипи на местно ниво, като издават за това писмена Заповед по реда, предвиден за това, в която да са вменени

задължения за действие и съдействие по настоящия Координационен механизъм. В писмената Заповед следва да са посочени заместници на определените служители, които да действат в отсъствие на титулярите. Кметовете на общините възлагат на служителите от местната администрация правомощия и задължения за извършване на действия и съдействия на местно ниво съобразно компетентността си като представители на местната власт в мултидисциплинарните екипи. В допълнение на това, следят за изпълнението на поставени задачи по реда на чл.7, ал.5 от Закона за закрила на детето от мултидисциплинарните екипи на местните структури и оказват методическа подкрепа на служителите, определени да действат в мултидисциплинарните екипи от името на кметовете. Съобразно ежегодните доклади за работата на мултидисциплинарните екипи и извършения анализ във връзка с него, залагат и обезпечават в общинските програми за закрила на детето допълнителни дейности в подкрепа на Координационния механизъм.

В срок от един месец от подписването на Споразумението за сътрудничество и координиране на работата на териториалните структури на органите за закрила при случаи на деца, жертви или в риск от насилие и при кризисна интервенция, предоставят на Регионалните дирекции за социално подпомагане всички координати за връзка (телефон, включително мобилен, е-мейл, факс, адрес и др.) с определените служители от местната администрация и техните заместници, а ако има промяна в личния състав на тези служители – изпраща при настъпване на промяната, както и известните им координати на останалите органите за закрила на местно ниво и доставчиците на социални услуги.

3.1.7. Гражданско общество

Взаимодействието между доставчиците на социални услуги в Координационния механизъм е от решаващо значение за положителния резултат от процедурата. Те допринасят с осигуряване на съответните специалисти с цел оказване на психологическа и/или социална подкрепа на детето, жертва на насилие. Приносът на доставчиците на социални услуги е от значение и с оглед на своевременно предоставяне на съответната услуга на детето (вкл. и резидентен тип, в случай на настаняване извън семейството като мярка за закрила).

Един от ключовите доставчици на социални услуги на деца в България е *Институтът за социални дейности и практики (ИСДП)*. Повече от 15 години ИСДП осигурява подкрепа на деца и семейства в риск. ИСДП е отличен в областта на научните изследвания, обучението и професионалната подкрепа на експерти, ангажирани в предоставянето на социални услуги. От 2010 г. насам ИСДП предоставя обучения и популяризира интегрирана методология за работа с деца жертви на насилие и престъпления. ИСДП сам по себе си е доставчик на социални услуги на деца и семейства в риск. Като такъв, ИСДП е активен в шест български града. В три от тях ИСДП предоставя иновативни социални услуги – центрове за застъпничество и подкрепа на деца жертви на престъпления и техните семейства, както и специализирани социални услуги за деца в конфликт със закона.

Национална мрежа за децата е обединение на граждански организации и съмишленици, работещи с и за деца и семейства в цялата страна. Организацията насърчава разработването, прилагането и спазването на всички политики и практики, които засягат пряко или непряко децата, като се отчита принципът на най-добрия интерес на детето и активното участие на децата и младите хора. Националната мрежа за деца планира и провежда застъпнически кампании за гарантиране правата на децата и подобряване благосъстоянието на българските семейства и деца. Организацията работи в активно партньорство с неправителствения сектор, бизнеса и държавните институции на национално и местно ниво. Тя също така активно допринася за консолидиране на неправителствените организации, работещи в сферата на децата и семействата, както и за подобряване на комуникацията и обмяната на опит и добри практики между тях.

Друга ключова неправителствена организация в България, която работи в областта на закрилата на детето, е *Фондация „Анимус“*. Дейностите ѝ са със специфичен акцент върху предоставянето на подкрепа на жени и момичета. Независимо от това, организацията също е изключително активна в осигуряването на психологическа и социална подкрепа на деца жертви на насилие и престъпления. За тази цел „Анимус“ работи и ръководи Център за

застъпничество на деца в гр. София. Освен това фондацията управлява и Българската национална телефонна линия за деца 116 111.

Фондация „Пулс“ е друга неправителствена организация, която заслужава да се спомене тук. Тя също съсредоточава усилията си за осигуряване на равнопоставеност на половете при защита на жени и момичета. Експертите на Фондация „Пулс“ се занимават и с предоставянето на специфично правно, психологическо и социално консултиране на деца жертви на насилие и престъпления. Те също така са посветени на повишаване на осведомеността за продължаващите несъвършенства в националното законодателство по отношение на осигуряването на правосъдие в съответствие с най-добрия интерес на детето.

4. Доклад за индивидуална оценка и специални мерки за деца жертви на престъпления в България

В България не се прилага единна методология за индивидуална оценка на потребностите на деца жертви на престъпления. Съществуват обаче конкретни мерки, които се прилагат в такива случаи и е необходимо да бъдат допълнително разработени въз основа на вече съществуващи добри практики в съответната област.

4.1. Координационен механизъм за взаимодействие при работа в случаи на деца, жертви или в риск от насилие и за взаимодействие при кризисна интервенция

Както вече беше споменато, в случай на сигнал за дете жертва на престъпление, приет от някоя от институциите, включени в *Координационния механизъм за взаимодействие при работа в случаи на деца, жертви или в риск от насилие и за взаимодействие при кризисна интервенция*, тази институция е длъжна да уведоми за това останалите незабавно до 1 час от регистриране на сигнала, включително по телефон и факс. Сигналят се изпраща в Дирекция „Социално подпомагане“ съгласно чл.7 от Закона за закрила на детето.

Във всеки един отдел „Закрила на детето“ при Дирекция „Социално подпомагане“ началникът на отдела определя определен отговорен социален работник. Социалният работник има водеща роля и на практика е този, който управлява случая и отговаря за създаването на екип от професионалисти, както и за ангажиране на доставчиците на социални услуги за съответните мерки за децата жертви на насилие и престъпления. Социалният работник може се допитва до децата и семействата за оценка и намеса по отношение на социалните услуги, които се управляват от общините и имат делегиран държавен бюджет, предназначен за тях. Социалният работник извършва проверката на сигнала в рамките на 24 часа след сигнала. След приключване на проверката от социалния работник, ако бъде идентифициран риск и бъде отворен случай се изготвя доклад с

резултатите от проверката, като копие от доклада и сигнала се представят на задължителните участници в мултидисциплинарния екип – представител/и на кмета на общината, района или кметството; представител на Районните управления на МВР по места – районен инспектор, или инспектор Детска педагогическа стая, или оперативен работник и др.; както и съобразно конкретния случай – Регионален център по здравеопазване; личен лекар на детето, представител на „Спешна помощ“, завеждащ отделение в лечебното заведение подало сигнала и др.; Регионален инспекторат по образованието към Министерство на образованието, младежта и науката; директор на училище, детска градина или обслужващо звено, класен ръководител на детето или групов възпитател, училищен психолог (педагогически съветник) и др.; Местна комисия за борба срещу противообществените прояви на малолетни и непълнолетни; районен съдия; районен прокурор; управителен орган на социална услуга – резидентен тип и други по преценка на ДСП/ОЗД (ако се издава заповед за извеждане на детето извън семейството и настаняването му в услуга - резидентен тип), ако и когато следва да се ползва такъв; специалист при доставчик на социална услуга в общността, ако и когато следва да се ползва такъв.

Мултидисциплинарният екип на местно ниво трябва да състави стратегическа цел, за която да бъде изготвен съвместен план с конкретни действия, задачи и срокове за изпълнение. Всеки от горепосочените участници в мултидисциплинарния екип идентифицира и предлага на останалите от екипа конкретни задачи по случая, които да изпълняват в съответствие със собствените си правомощия и съответната правна рамка. Определят се специфичните задачи по изпълнението, така че всеки участник да може да действа в съответствие с оперативната си автономия, като изпълнението на конкретните дейности, които да бъдат подкрепени от сътрудничеството на другите участници, като същевременно допринасят за постигането на крайния резултат - дългосрочна цел, която трябва да гарантира най-добрия интерес на засегнатото дете. Мултидисциплинарният екип на местно ниво следва да си постави единна стратегическа цел, за постигането на която следва да изготви съвместен план за действие с разписани конкретни задачи със срок за изпълнение. Всеки един от посочените по-горе

участници в мултидисциплинарния екип, набелязва и предлага на останалите от екипа конкретни задачи по случая, които да изпълни, съобразно собствените си правомощия, в съответствие с нормативната уредба. Конкретните задачи за изпълнение следва да бъдат зададени така, че да може всеки участник да действа съобразно оперативната си самостоятелност, като изпълнението на конкретните дейности и задачи да бъде подкрепено от съдействието на останалите участници, в същото време това да спомогне за крайния резултат – дългосрочна цел, която трябва да гарантира в най-голяма степен интереса на засегнатото дете.

Координационният механизъм за взаимодействие при работа в случаи на деца, жертви или в риск от насилие и за взаимодействие при кризисна интервенция е подходящ подход за работа с деца жертви на престъпления, но все още не се е превърнал в масова работеща практика в България. Понастоящем Координационният механизъм все още не се прилага във всички случаи на деца жертви на насилие и престъпления. Неговите заседания и вземането на решения не се използват в достатъчна степен от всички участващи институции поради техния малък брой и поради наличието на много различни системи за събиране и отчитане на информация. Ключовите участници, включени в предоставянето на социални услуги на децата в България, препоръчват реално прилагане на мултидисциплинарен и мулти-институционален подход, като насърчават разработването на работни споразумения и протоколи за предприемане на действия на национално равнище в съответствие с Координационния механизъм и практическото му прилагане.

4.2. Детски центрове за застъпничество и подкрепа на деца

През 2016 г. Институтът по социални дейности и практики в партньорство с УНИЦЕФ – България пилотира първите в страната *Детски центрове за застъпничество и подкрепа на деца*, жертви и/или свидетели на насилие или престъпления в общините Монтана и Шумен. Интегрираната услуга за застъпничество и подкрепа се нарича „Зона заКрила“ и е насочена към деца, които са жертва на всички форми на насилие или престъпление, което е извършено както в миналото, така и случаи на актуално такова.

Услугата се изпълнява в съответствие с действащия понастоящем *Координационен механизъм за взаимодействие при работа в случаи на деца, жертви или в риск от насилие и за взаимодействие при кризисна интервенция*. Интегрираната услуга за подкрепа и застъпничество „Зона заКрила“ въвежда специализиран подход и услуги за деца, жертви на насилие, обединяващи добри юридически, медицински, психологически и социални практики с приятелски към детето процедури и среда. На децата и техните семейства се осигурява непрекъсната подкрепа и застъпничество по време на целия процес на работа по случая, от момента на получаване на сигнала за насилие и започване на разследването до приключване на процеса и възстановяване на детето жертва.

Изпълнението на услугата „Зона заКрила“ е добра практика за България, тъй като на този етап не се прилага единна индивидуална методология за оценка на потребностите на деца жертви на престъпления. Услугата е пилотна, но в случай че започне повсеместно прилагане, тя би могла да се превърне в ефективен подход за децата жертви на престъпления, обединяващ правни, медицински, психологически и социални практики.

Последващото описание на всички процедури, включени в услугата „Зона заКрила“, се основава на дейностите на Института за социални дейности и практики и интегрирания подход за справедливо правосъдие в най-добрия интерес на детето, който организацията прилага.¹⁵

4.2.1. Индивидуална интегрирана оценка на потребностите на пострадалото дете

Извършването на индивидуална интегрирана оценка на потребностите на пострадалото дете се договаря на първата среща по Координационния механизъм. Оценката представлява професионално заключение на базата на информация, наблюдение, хипотези и факти за здравословното, психо-емоционално, социално положение на детето, ресурсите и рисковете

---

¹⁵ Описанието на всички процедури, включени в услугата „Зона заКрила“ се основава на дейностите и подхода на Институт за социални дейности и практики, описани подробно в доклада „Интегриран подход за справедливо правосъдие в най-добрия интерес на детето, жертва или свидетел на престъпление. Европейски практики, стр.122-127

на средата в която се отглежда. Оценката се състои от следните задължителни компоненти на проучване:

- Оценка на потребностите на детето във връзка с преживяното насилие и с фокус върху най-добрия интерес на детето, както и възможностите на семейството да посрещне адекватно тези потребности;
- Оценка на рисковете за детето – рискът от повторно виктимизиране, сплашване и натиск, който може да се дължи на различни фактори (индивидуалните особености на жертвата; вид и характер на престъплението; обстоятелства на извършване) и рискът от вторично виктимизиране, което се дължи на уязвимостта на детето като свидетел и участник в правни процедури;
- Оценка на нараняванията на детето и специфични нужди на детето жертва на насилие от лечение, рехабилитация и специална подкрепа по физическото му възстановяване, медицинска експертиза;
- Специализирана психологична оценка на детето и неговото семейство.

4.2.2. Изготвяне на интегриран план за работа по случая

На база на изготвения план за действие от страна на ОЗД, ключовият социален работник от центъра разработва плана за предоставяне на услугата. В разработването на плана се включват всички специалисти от екипа около детето – от центъра и от другите институции и планът се консултира с родителите/ лицата, които полагат грижи и детето, ако възрастта му позволява да участва. Планът се базира на направената интегрирана оценка. В плана се описват всички дейности по предоставяне на услугата, свързани със закрила, участие на детето в процеса на производство, работата по възстановяване и преработване на травматичния опит, работата с родителите. От ключово значение при планирането е да се обърне внимание на индивидуалните нужди на детето, неговата възраст и капацитет да се ангажира и повлияе положително от предложената професионална подкрепа.

4.2.3. Провеждане на разпит/ изслушване

В „Зона заКрила“ се провеждат дейности за информиране и подготовка на детето за участие в правни процедури (разпит или изслушване). В рамките на индивидуалната оценка екипът изготвя становище за готовността на детето за включване в правни процедури и го прилага към индивидуалната оценката на детето относно специфичните му нужди от специални мерки и подкрепа при провеждане на разпита. Подготовката на детето е част от оценката на готовността на детето и на капацитета му да участва в правни процедури. Подготовката се осъществява непосредствено след индивидуалната оценка на детето и дава възможност да се прецени в каква степен детето се нуждае от допълнителни мерки и подкрепа, за да може да разкаже за насилието. Разпитът на детето се провежда в специализираното помещение за изслушване и разпит на деца – *Синя стая в Зона заКрила*. Разпитът на детето се провежда от ключовия социалния работник на детето. Този подход намалява контакта на детето жертва с различни хора от екипа на Зона заКрила и намалява стреса и страха на детето от самият разпит.

4.2.4. Подкрепа за адекватни медицински грижи

При прилагане на интегрирания подход мултидисциплинарният екип гарантира достъпа до медицински и здравни услуги от подаване на сигнала през целия процес на работа и подкрепа на детето. Ключовият социален работник от екипа на центъра придружава пострадащото дете за да му се осигурят всички необходими медицински прегледи. В случаите при които детето се нуждае от спешна медицинска помощ, детето се придружава до болнично звено за оказване на помощ и първична медицинска грижа.

4.2.5. Терапевтична подкрепа и рехабилитация

Случаите на насилие изискват специфичен подход, който включва специализирана, психологична оценка, кризисна интервенция и терапевтична работа по възстановяване. Наред с осигуряване на специален подход към детето, жертва на насилие или престъпление е необходимо да се подкрепи семейството или грижещите се за него, когато те не са

злоупотребили или нарушили неговите права. Така се осигурява по-добра среда за възстановяване.

4.2.6. Правно консултиране и застъпничество

При предоставяне на интегрираната услуга детето и неговите родители са консултирани за правата на детето и участието му в досъдебни и съдебни процедури. Придружаването и застъпничеството за защита правата на децата, жертви и осигуряване на достъпа им до щадящо правосъдие е една от ключовите отговорности на екипа на услугата.

4.2.7. Работа по случай, преглед и приключване

Екипната работа по случай осигурява съвместен и координиран подход на мултидисциплинарния екип за посрещане на индивидуалните нужди на детето, жертва на насилие и неговото семейство при реда и условията на Процедурата за управление на случай, която е в съответствие с нормативната уредба. Прегледът на случая се провежда на не повече от три месеца и във всички случаи при промяна на обстоятелствата. Случаят приключва, когато екипът е единодушен, че за детето няма риск за здравето и сигурността му, че детето се отглежда в сигурна семейна среда.

4.2.8. Правила за етично поведение на работещите с деца, пострадали от насилие и престъпления

Всички професионалисти, участващи в изпълнението на услугата „Зона заКрила“, прилагат стриктно правила за етично поведение, които са разработени от Института за социални дейности и практики и имат за цел да регулират етичното поведение при работа с деца, жертви на насилие и престъпления. Етичните правила могат да бъдат намерени в Приложение 1 на настоящия документ и са разделени на три основни раздела:

- Раздел I: Изисквания към поведението при осъществяване на първи контакт и взаимодействие с деца, пострадали от престъпление;
- Раздел II: Изисквания към поведението на работещите с пострадали деца при осъществяване на разговор за проучване (беседа/изслушване/разпит) за целите на

правосъдието;

- Раздел III: Изисквания към етичното поведение на работещите с пострадали деца при осъществяване на взаимодействие с представителите на междуинституционалните екипи за териториално взаимодействие по случаи на насилие и престъпления над деца.

4.3. Беседа/ изслушване/ разпит на дете в „Синя стая“

От години в България начинът, по-който потърпевшите деца участват в досъдебните и съдебните процедури в рамките на наказателния процес, допълнително травмира децата; ограничава тяхното право без страх и притеснение да разкажат за случилото се; възпрепятства събирането на годин доказателствен материал; осуетява правосъдието.

Необходима е промяна на практиката за изслушване на деца, за да се избегне допълнителното травмиране на детето в процеса на разследване и правораздаване и да се защитят неговите права и най-добър интерес, като в същото време се гарантира събирането на пълна и точна информация по даден случай, за да може да се приложи ефективно правосъдие.

През последните 10 години в страната са създадени специализирани помещения за разпит на деца, т.нар. „сини стаи“, които позволяват провеждането на разпит от обучен специалист в щадяща атмосфера, в присъствието на всички предвидени участници за съответния етап на наказателното производство.

Специализираното помещение „синя стая“ е проектирано по начин, който да предразположи детето и съдебната процедура, в която се налага да участва, да не го подлага на допълнителен стрес. При изслушване в съдебна зала детето попада в официално и бъдещо уважение, дори страх помещение, среща се със съдии, прокурори и адвокати в тоги, всеки от тях му задава въпроси. Именно, за да се гарантира интересът на детето, а и за да се извлече максимална полза от разпита/изслушването, възниква идеята за такива помещения, първите

от които – създадени в Полша в син цвят, и оттам името „синя стая“ става нарицателно за подобен вид помещения.

Изображение 1: „Синята стая“ във Варна, създадена през 2016 г. от Министерство на правосъдието по Българо-швейцарската програма за сътрудничество.

Източник: <http://live.varna.bg>

Детето и интервюиращият се намират в специално оборудвано помещение, което е отделено с венецианско огледало от помещението, в което се намират всички предвидени за съответната фаза на производството участници. Лицата зад стъклото могат да задават въпроси на детето посредством интервюиращия, който носи слушалка и микрофон.

На разпита се прави запис, който в последствие може да се използва в съда. Първите стаи, както и 9 от общо 15-те в страната са създадени от ИСДП, а във всички останали Институтът подкрепя екипите чрез обучение, надзор, методическа подкрепа.

На национално ниво функционира мобилен екип от специалисти, който провежда разпити по заявка.

Фигура 4 дава информация колко „сини стаи“ са създадени в момента в България. Тя също така показва кои организации и институции създават помещенията в различните градове, като според този признак стаите са картографираны в различни цветове. Тъмносиньото представя „сините стаи“, създадени от ИСДП; жълтото показва помещенията, създадени от МВР; розовото – помещенията, създадени с подкрепата на екипите на ИСДП чрез обучение, надзор и методическа подкрепа; светлосиньото представя „сините стаи“, които са проекти на МП; а зеленото показва помещенията, създадени в резултат на местни инициативи.

Фигура 4. „Сини стаи“ в България,

Източник: Институт по социални дейности и практики, 2017

This project is funded by the EU. This publication has been produced with the financial support of the Justice Programme (2014-2020) of the European Union. The contents of this publication are the sole responsibility of the authors and can in no way be taken to reflect the views of the European Commission.

Към края на 2017 г., около 70% от областните градове в България разполагат със специални помещения за разпит на деца – участници в наказателни производства. В същото време, липсва единна философия и подход при използването на помещенията, които да гарантират избягване на травмирането на детето, защита на неговите права и най-добър интерес. Липсват и национални стандарти за изслушване на деца в гражданските производства, които да гарантират, че процесуалните действия спрямо детето ще се извършват в подходяща среда, при благоприятни условия и при използването на подходящ език за комуникация с детето.

4.4. Препоръки за бъдещи действия

През последните години Националната мрежа за децата подготвя и представя пред българския Парламент своя годишен доклад *„Бележник: какъв е средният успех на държавата в грижите за децата?“*, който оценява изпълнението на ангажиментите на различните държавни институции политиките относно грижата за деца и семейства.

Докладът показва, че по отношение на децата, пострадали от престъпления и/или свидетели в наказателния процес, се прилагат практики, които не гарантират спазването на правата им и защитата на техния най-добър интерес. Децата биват многократно разпитвани пред голям брой хора, непознати лица, дори в присъствието на обвиняемия. Всичко това причинява на децата допълнителни травми и стрес, които могат да бъдат избегнати, ако разпитът се провежда еднократно, от специалист, в защитена среда.

Отделно от това и въпреки, че използването на специализирани помещения за изслушване и разпит, особено за децата жертви на престъпления се утвърждава през последната 2017 година, все още липсва единен подход за тяхното използване. Така все още съществува риск децата да се травмират допълнително в процеса на разследване и правораздаване.

Що се отнася до Координационния механизъм, анализите на ДАЗД за прилагането му показват, че само при приблизително една трета от случаите на насилие над деца е бил свикан координационен мултидисциплинарен екип. Освен това продължава да липсва

регулярен мониторинг и гаранции за защита правата на децата, пострадали от тежки престъпления, особено в случаите на сексуални посегателства, домашно насилие и експлоатация. Не се анализира колко от случаите на насилие са всъщност случаи на деца, жертви на престъпления; при колко от тези случаи екипите са взели решения към пострадалите деца да се приложат мерки за защита от вторично или повторно виктимизиране, натиск, сплашване и отмъщение.

Въз основа на анализа на настоящата ситуация, Националната мрежа за деца формулира конкретни препоръки, насочени към държавните институции в политиката по правосъдие в съответствие с най-добрия интерес на детето. Препоръките са свързани с три основни типа мерки:

- АНГАЖИМЕНТ 1

Да се оборудват/адаптират специални помещения за престой, изслушване, разпит на деца, включително на деца с увреждания, в производствата, които ги засягат.

- АНГАЖИМЕНТ 2

Гражданският процесуален кодекс да въведе в пълен обем гаранции за участието на детето в процеса, както и да определи процесуалното качество на социалния работник и социалния доклад, предвидени в Закона за закрила на детето.

- АНГАЖИМЕНТ 3

Изработване на пакет от законодателни мерки за наказателно правосъдие за непълнолетни.¹⁶

4.4.1. Оборудване/адаптиране на специални помещения за престой, изслушване, разпит на деца

Незадоволителни са усилията на институциите за създаването на подходяща среда в или извън сградите на съдилищата, чрез оборудването и адаптирането на специални помещения

---

¹⁶ Всички представени препоръки се основават на доклада на Национална мрежа за децата „Бележник: какъв е средният успех на държавата в грижите за децата?“, стр.90-96

за разпит и изслушване на деца, включително и на деца с увреждания, които участват в различни съдебни производства.

Препоръки:

- да се разработят, пилотират и въведат по законодателен път национални стандарти за изслушване на дете в гражданското производство, които да гарантират, че процесуалните действия спрямо детето ще се извършват в подходяща среда, при благоприятни условия и при използването на подходящ език за комуникация с детето;
- да се разработи национален стандарт, стъпващ на българските и европейските добри практики и стандарти, за модел на третиране на децата, жертви на насилие „всичко под един покрив”. Осигуряване на устойчивост и достъпност на модела за всяко дете в страната;
- да се изработи национална карта на наличните специализирани помещения („сини стаи“, адаптирани съдебни зали, стаи за изслушване на деца, чакални и др.), в или извън сградите на съдилищата, за изслушване или разпит на деца, които участват в различни граждански, административни или наказателни производства;
- да се разработи план и да се осигури финансиране за изграждане на необходимите допълнителни специализирани помещения, в или извън сградите на съдилищата, така че да се гарантира правото на всяко дете, което участва в съдебно производство, да бъде изслушано или разпитано в подходяща среда, съобразена с неговата възраст, зрялост и ситуация;
- висшият съдебен съвет да промени методиката на съдилищата при изготвянето на годишните им доклади, в които да се отразява броят на извършените разпити и изслушвания на деца, съответно по наказателни и граждански производства, като се отчитат техните специфики;
- да се преразгледа публикувания проект на Закона за изпълнение и допълнение на Наказателно-процесуалния кодекс и се включат разпоредбите на проекта, в

изработването на които участваха представители на НПО.

4.4.2. Пълни гаранции за участието на дете в съдебното производство

През 2016 г. институциите не предприемат никакви стъпки за изпълнение на поетите ангажименти за въвеждането на пълен обем от гаранции за участие на детето в съдебното производство и по-конкретно за определяне на процесуалното качество на социалния работник и на социалния доклад, който задължително се представя на съда от представител на Дирекция „Социално подпомагане“ във всяко производство, по което се засягат права или интереси на дете.

Препоръки:

- да се въведе специализация в съда – делата по Семейния кодекс, Закона за защита от домашното насилие, Закона за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните и Закона за закрила на детето да се гледат от специално подготвени съдии;
- да бъде осигурен публичен достъп до изготвената от ДАЗД, АСП и МТСП матрица на социален доклад и да бъдат оповестени резултатите от извършения от АСП вътрешен мониторинг на прилагането на новата матрица в практиката;
- да стартира професионална дискусия по темата за статута на социалния доклад в системата на доказателствените средства и ролята на социалния работник, като носител на специфична информация в съдебното производство, с участието на представители на съдебната власт и различни заинтересовани страни с оглед постигане на споделено виждане и издаване на тълкувателно решение на ВКС за уеднаквяване на практиката на различните съдебни състави;
- социалният доклад да се изготвя от квалифициран социален работник от ОЗД в ДСП и да съдържа информация относно неговото авторство;
- социалният доклад да има структура и съдържание, които да са съобразени с вида и характера на съдебното производство и да приключва със заключение, в което

социалният работник да дава своето професионално становище относно това, какво според него трябва да се случи с детето след приключване на съдебното производство;

- социалният работник, автор на доклада, задължително да участва в съдебното производство, за да може да отговори на въпросите, които съдията, страните или техните процесуални представители могат да поставят, за да се изяснят фактите и обстоятелствата, които са от значение за съответното производство.

4.4.3. Законодателни мерки за наказателно правосъдие за непълнолетни

Има подготвен и представен проект на Закон за отклоняване от наказателно производство и налагане на възпитателни мерки на непълнолетни лица и промени в НК и НПК, които като философия и концепция ще допринесат за подобряване на положението на децата в конфликт със закона. Въпреки това, развитието е недостатъчно, тъй като все още гарантирането на правата на децата е частично и спорадично и там където го има, недостатъчно подкрепено от официалната политика на централната и местната власт.

Препоръки:

- продължаване на политиката на реформа в областта на правосъдието за деца, която да стъпи на постигнатото. Да се внесе в Народното събрание и проекта на ЗОНПНВМНЛ (Закон за отклоняване от наказателно производство и налагане на възпитателни мерки на непълнолетни лица) и измененията в цялата нормативна рамка и да продължи обсъждането им, особено на разпоредбите, касаещи разследването и досъдебното производство в съответствие с изискванията на Директива (ЕС) 2016/800, както тези за защитата, закрилата и рехабилитацията на децата в конфликт със закона. Не бива да се повтаря политиката „всичко отначало“, която повечето правителства в България следват;
- да се създаде национален план за прилагане на новото законодателство, който да даде рамка и яснота за това, как ще се управляват всички предвидени промени и как те ще

бъдат организирани във времето; кои дейности ще бъдат приоритетни; както и какви мерки и гаранции следва да бъдат предприети за осигуряване на необходимия човешки и финансов ресурс за неговото прилагане;

- да се сформират междуинституционални и мултидисциплинарни екипи с участие на външни експерти и представители на НПО, които да изготвят индивидуални планове за закриване на Възпитателните училища и Социално-педагогическите интернати;
- постигане на видим израз на политическа воля за реална реформа чрез ясен ангажимент на всички ключови заинтересовани страни. Политиката на прехвърляне на отговорности между министерствата, между изпълнителната, законодателната и съдебната власт, както и между централната и местната власт обрича страната ни на отстъпление от демократичните постижения;
- да се създаде ясен механизъм, който да позволи проучването и идентифицирането, по предварително разработени критерии, на добри практики на третиране на деца в конфликт със закона и да се разпространи от официалните институции като пример за следване.

5. Заключение

Настоящият „Национален доклад за методологиите за индивидуална оценка на потребностите на деца жертви на престъпления в България“ е разработен от Фондация „Право и Интернет“ като част от изпълнението на Работен пакет 3 „Научноизследователска дейност и събиране на данни“, който има за цел да изследва съществуващите методологии за индивидуална оценка на нуждите на деца жертви на насилие и да определи най-добрите практики и методи на работа, които биха могли да бъдат разпространени и приложени на общоевропейско ниво.

Документът представя информация относно количествения брой на децата жертви на престъпления в България, като се основава на наличните статистически данни за последните няколко години. Освен това е представено организационното прилагане на методологии за индивидуална оценка и специални мерки за деца жертви на престъпления в България, като се дава подробно описание на институциите, държавните органи и други ключови доставчици на социални услуги, работещи с деца жертви на престъпления в страната.

Проучването показва, че в България в тези случаи не се прилага единна методология за индивидуална оценка на потребностите на деца жертви на престъпления. Съществуват обаче някои добри практики, които е необходимо да бъдат допълнително разработени и доусъвършенствани.

На национално ниво в България от 2011 г. насам е приложим ***Координационният механизъм за взаимодействие при работа в случаи на деца, жертви или в риск от насилие и за взаимодействие при кризисна интервенция***. Той представлява инструмент за обединяване на усилията на системата за закрила, полицията и правосъдието, за да се гарантира най-добрият интерес на децата в случаите, когато те са жертви на престъпления или се намират в риск от насилие. Координационният механизъм е ефективен подход за

децата жертви на престъпления, но е необходимо да се наложи действително практическо прилагане, основано на мултидисциплинарна и мулти-институционална методология.

През 2016 г. Институтът по социални дейности и практики в партньорство с УНИЦЕФ – България пилотира първите в страната *Детски центрове за застъпничество и подкрепа на деца*, жертви и/или свидетели на насилие или престъпления в общините Монтана и Шумен. Интегрираната услуга за застъпничество и подкрепа се нарича „Зона заКрила“ и е насочена към деца, които са жертва на всички форми на насилие или престъпление, което е извършено както в миналото, така и случаи на актуално такова.

Услугата се изпълнява в съответствие с действащия понастоящем Координационен механизъм за взаимодействие при работа в случаи на деца, жертви или в риск от насилие и за взаимодействие при кризисна интервенция. Интегрираната услуга за подкрепа и застъпничество „Зона заКрила“ въвежда специализиран подход и услуги за деца, жертви на насилие, обединяващи добри юридически, медицински, психологически и социални практики с приятелски към детето процедури и среда. Изпълнението на услугата „Зона заКрила“ е добра практика за България, тъй като на този етап не се прилага единна индивидуална методология за оценка на потребностите на деца жертви на престъпления. Услугата е пилотна, но в случай че започне повсеместно прилагане, тя би могла да се превърне в ефективен подход за децата жертви на престъпления, обединяващ правни, медицински, психологически и социални практики.

Друга добра практика, която се прилага в случаи на деца жертви на престъпления, са специализираните „сини стаи“, които позволяват провеждането на разпит от обучен специалист в щадяща атмосфера, в присъствието на всички предвидени участници за съответния етап на наказателното производство.

Към края на 2017 г., около 70% от областните градове в България ще разполагат със специални помещения за разпит на деца – участници в наказателни производства. В същото време, липсва единна философия и подход при използването на помещенията, които да

гарантират избягване на травмирането на детето, защита на неговите права и най-добър интерес. Липсват и национални стандарти за изслушване на деца в гражданските производства, които да гарантират, че процесуалните действия спрямо детето ще се извършват в подходяща среда, при благоприятни условия и при използването на подходящ език за комуникация с детето.

Не на последно място, докладът завършва с конкретни препоръки, формулирани от Национална мрежа за децата, въз основа на техния доклад *„Бележник: какъв е средният успех на държавата в грижите за децата?“* Препоръките са насочени към държавните институции в политиката по правосъдие в съответствие с най-добрия интерес на детето и обобщават три вида мерки: оборудване/адаптиране на специални помещения за престой, изслушване, разпит на деца; пълни гаранции за участието на дете в съдебното производство; законодателни мерки за наказателно правосъдие за непълнолетни.

Използвана литература

Държавна агенция за закрила на детето, 2016. [Мониторинг на прилагането на Координационния механизъм за взаимодействие при работа в случаи на деца, жертви на насилие или в риск от насилие и за взаимодействие при кризисна интервенция](#), посетен последно на 21.12.2017 г.

Институт по социални дейности и практики, 2016. Интегриран подход за справедливо правосъдие в най-добрия интерес на детето, жертва или свидетел на престъпление. Европейски практики, стр. 105-110

Национален статистически институт, 2016. [Малолетни и непълнолетни лица, пострадали от престъпления, по пол, възраст, някои видове престъпления](#), посетен последно на 21.12.2017

Национална мрежа за децата, 2017. Бележник: какъв е средният успех на държавата в грижите за децата?, стр. 48-50

Министерски съвет, 2017. [National Programme for Prevention of Violence and Abuse of Children 2017-2020](#) (only in BG), accessed 21.12.2017

UNICEF, 2017. [Country Programme Document to the United Nations Children's Fund for 2017](#), p.7, accessed 21.12.2017

Приложение 1

ПРАВИЛА ЗА ЕТИЧНО ПОВЕДЕНИЕ НА РАБОТЕЩИТЕ С ДЕЦА, ПОСТРАДАЛИ ОТ НАСИЛИЕ И ПРЕСТЪПЛЕНИЯ

Раздел I

Изисквания към поведението при осъществяване на първи контакт и взаимодействие с деца, пострадали от престъпление

1. Служителите, осъществяващи първия контакт с дете, пострадало от насилие и престъпление, следва да бъдат обучени и квалифицирани, да оценят ситуацията и да вземат под внимание размера на психичните травми на детето, както и емоционалното му състояние.
2. Съобразяват поведението и действията си със специфичните нужди на децата, произлизащи от особености на детската психика и развитие, както и от характера на извършеното престъпление или настъпилите последици за детето от това престъпление.
3. Избягват думи, които изразяват оценъчно или дискредитиращо говорене към детето.
4. Избягват думи, които имат подкупващо отношение към детето или фамилиарност.
5. Не преминават към физически контакт с детето (докосване или хващане за ръка), без да са информирали детето или да са поискали неговото съгласие за това. Внимателно преценяват необходимостта от такъв контакт поради спецификите на насилието.
6. Избягват всякакви действия и поведение, което може да се асоциира с действията на насилника.
7. Съблюдава принципа за поощряване или мотивиране на детето чрез даването на лакомства или друг вид награди само след като е добре преценено и задължително се

извършва чрез значимия за детето възрастен, който да разреши или да се съгласи за това.

8. Споделя и договаря своите професионални действия с пострадалото дете, за да намали тревожността от неизвестното и да увери детето в своята добронамереност и откритост.
9. Предоставя възможност на детето да се свърже със значими за него хора и близки.

Раздел II

Изисквания към поведението на работещите с пострадали деца при осъществяване на разговор за проучване (беседа/изслушване/разпит) за целите на правосъдието

При провеждане на разговор с пострадало от престъпление дете, под формата на беседа, изслушване или разпит за целите на правосъдието, то работещия с пострадалото дете предприема следните действия:

1. Съдейства да се ограничи броят на непознатите лица, присъстващите на разговора (беседата/ изслушването/разпита) с детето чрез специални мерки за защита и предпазване от вторична виктимизация.
2. Владее езика на своето тяло, когато детето споделя информацията за престъплението над него, запазва професионална неутрална дистанция, не показва на детето неприемане, недоверие, осъждащо или съжаляващо отношение.
3. Уважава правото на пострадалия на изразяване на страданието и зачита правото на жертвата да избере да разкаже или да не разкаже на интервюиращия/ разпитващия.
4. Избягва конфронтращо отношение и начини на провеждане на разговора с детето, които биха повишили тревожността и несигурността на детето, както и да го затруднят при разказа за насилието.

Раздел III

Изисквания към етичното поведение на работещите с пострадали деца при осъществяване на взаимодействие с представителите на междуетноститутуционалните екипи за териториално взаимодействие по случаи на насилие и престъпления над деца

1. Отговорно и добросъвестно съдейства на пострадалите (детето или неговите представители) за установяването и поддържането на ефективно взаимодействие със съответните органи и други институции и организации, работещи с пострадали от престъпления деца.
2. Всеки представител на институция, работеща с пострадало дете, предоставя информация на другите институции в най-кратък срок, в условия на професионална конфиденциалност и защита на най-добрия интерес на детето.
3. Всяка информация за пострадало дете се предоставя на професионален език и се използва само за професионални цели.
4. По никакъв начин не се използва дискредитиращ, оскърбителен, неуважителен език към пострадалия и неговите близки.
5. Всеки представител на институция, работеща с пострадало дете, предоставя устна или писмена информация в рамките на своите компетенции.
6. Всеки представител на институция, работеща с пострадало дете уважава компетенциите на другите институции.
7. Всеки представител на институция, работеща с пострадало дете, аргументира своите действия, позиции, отношение чрез познания за детето, за правата на детето, като пострадало лице, за действащите национални и европейски стандарти за защита правата на жертвите на престъпления.

